

پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
(ایرانداک)

نقش ایرانداک در گسترش اخلاق پژوهش

۳	قوانین و مقررات
۹	سامانه‌ها
۱۷	پژوهش
۲۶	انتشارات علمی
۳۸	میزگرد و سخنرانی علمی
۴۷	کارگاه و دوره آموزشی

بنام خدا

از پنج دهه پیش که پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) کار مدیریت اطلاعات علم و فناوری را در ایران آغاز کرد، همواره در پی پیشبرد اخلاق پژوهش بود و این کار را بیشتر با گردآوری، سازمان‌دهی، و اشاعه اطلاعات دنبال می‌کرد. ایرانداک از سال ۱۳۹۲ کوشش تازه‌ای را در این زمینه آغاز کرد که با پیشنهاد قوانین و مقررات و پیگیری تصویب آنها، ارتقای سامانه‌های پیشین و ساخت سامانه‌های تازه، انجام پژوهش، برگزاری کارگاه‌ها و میزگرد، و نهادسازی همراه بود. در این گزارش، چکیده‌ای از نقش ایرانداک در گسترش اخلاق پژوهش آمده است.

	قوانین و مقررات	۳۰ قانون
	سامانه‌ها	۷۰ سامانه
	پژوهش	۱۰ گروه پژوهشی ۳ عضو هیئت علمی ۱۲ طرح پژوهشی
	انتشارات علمی	۲۰ کتاب ۱۱ مقاله علمی پژوهشی ۱ مقاله همایشی
	میزگرد و سخنرانی علمی	۳۰ میزگرد ۱۴ سخنرانی علمی
	کارگاه و دوره آموزشی	۱۲ دوره با ۵۴۲ بار برگزاری

قوانین و مقررات

پیشبرد اخلاق پژوهش از سال ۱۳۹۲ در ایرانداک فزونی یافت. ایرانداک از این سال، قوانین و مقرراتی را به نهادهای قانون‌گذار و سیاست‌گذار مانند مجلس شورای اسلامی؛ شورای عالی انقلاب فرهنگی؛ شورای عالی فضای مجازی؛ شورای دستگاه‌های نظارتی ریاست جمهوری؛ وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری (عتف)؛ و وزارت بهداشت، درمان، و آموزش پزشکی پیشنهاد کرد. از این میان، وزارت عتف در سال ۱۳۹۵ «ثبت و اشاعه پیشنهادها، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها» و مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۹۶ قانون «پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی» را در این زمینه به تصویب رساندند و در آنها برای ایرانداک مأموریت‌های ویژه‌ای در این راستا بنیاد نهادند.

آیین‌نامه «ثبت و اشاعه پیشنهادها، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها»

آیین‌نامه «ثبت و اشاعه پیشنهادها، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها» را وزیر عتف با شماره ۱۹۵۹۲۹/و در تاریخ ۱۳۹۵/۹/۶ به تصویب رساند که با شماره ۱۱/۱۹۸۰۹۷ در تاریخ ۱۳۹۵/۹/۷ ابلاغ شد.

بر پایه این آیین‌نامه، همه دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی، پژوهشی، و فناوری دولتی و غیردولتی زیر نظر وزارت عتف باید پیشنهاد پایان‌نامه و رساله‌های («پارسا»های) مصوب و «پارسا»های دانشجویان خود را پس از دفاع در سامانه ملی ثبت پایان‌نامه، رساله، و پیشنهاد به نشانی sabt.irandoc.ac.ir ثبت و تمام‌متن آنها را در قالب و به شیوه ایرانداک بارگذاری کنند. بر پایه ماده هشت و نه این آیین‌نامه، مؤسسه‌ها باید با بازنگری در فرایندهای آموزش و دانش‌آموختگی دانشجویان خود، پیش از تصویب پیشنهاد پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکتری و دفاع از آنها، اصالت آنها را با کاربرد سامانه «هماندجو» به نشانی tik.irandoc.ac.ir بررسی کنند.

«هماندجو» با دریافت متن نوشتار از کاربر و مقایسه خودکار آن با تمام‌متن «پارسا»های ایرانداک، نوشته‌های همانند را بازایی و اندازه همانندی و منبع اطلاعات همانند را نمایش می‌دهد. بر پایه آیین‌نامه، مؤسسه‌ها باید پیش از تصویب پیشنهاد «پارسا»ها، پیشینه آنها را در پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) ganj.irandoc.ac.ir بررسی کنند یا این خدمت را از سامانه پیشینه پژوهش ایرانداک به نشانی pishineh.irandoc.ac.ir دریافت کنند.

مقدّمه

□ نگهداری و حفظ اطلاعات در یک آرشیو ملی با شیوه‌های استاندارد و ایفای نقش پایگاه داده یکپارچه ملی و اعتباربخشی به داده‌های پیشنهادها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌ها با ثبت و تأیید آنها؛

-

- 11

- ماده ۱. در این آیین نامه مراد از هر یک از واژه‌های زیر، تعریف برابر آنهاست:

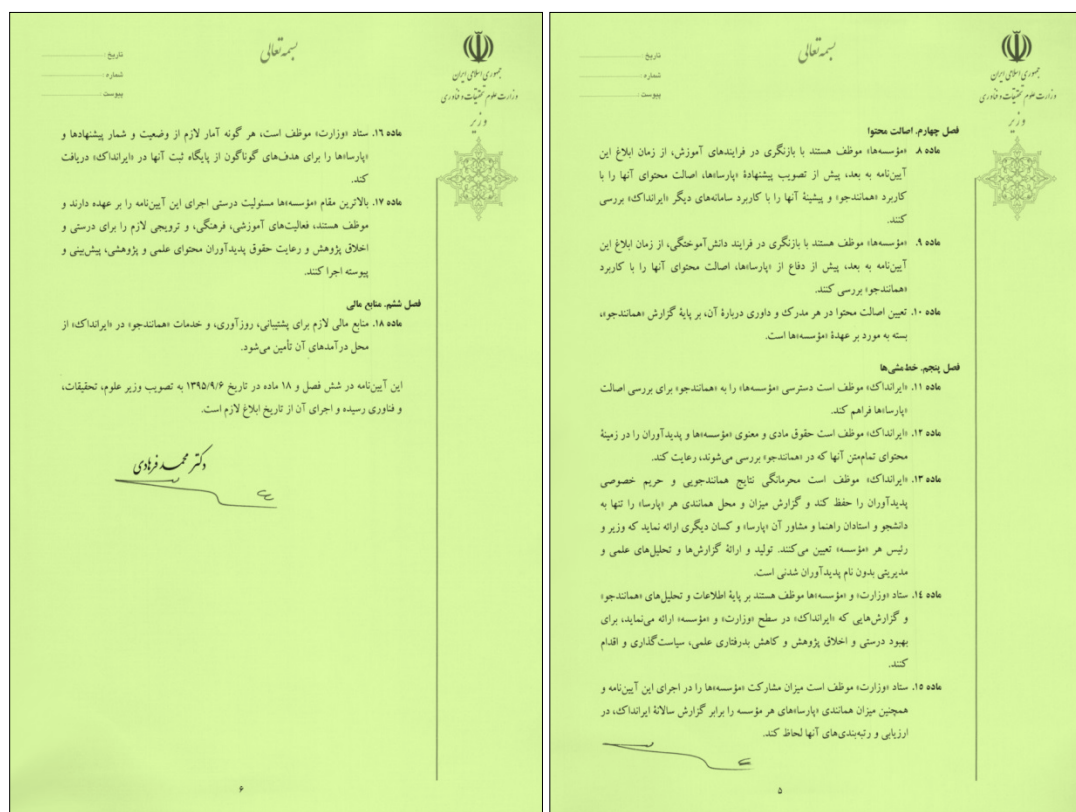
فصل نخست، تمهید و آزدها

- فصل دوم: ثبت پیشنهاد (پروپوزال) و «پارسا»
 ماده ۳. «موسسه با موفقیت مستند، از این پس پیشنهاد «پارسا» مصوب دانشجویان خود را که طبقیندی (محرمانه، خیلی محرمانه، سری، به کلی سری یا مانند آنها) ندارند، در سامانه‌های اطلاعاتی «پارسا» ثبت و تأیید و متن کامل آنها را در قالب و فرمت شیوه‌ای که «پارسا» تعیین می‌کند، بارگذاری کند. ارائه گواهی ثبت پیشنهاد «پارسا» به دانشجویان برای تأیید تأیید آنها و همچنین هر گونه پرداخت مالی به استادان راهنما و مشاور یا سایر افراد تأیید نمی‌گردد. در صورتی که به دلیل عدم ثبت و تأیید، خواهان خسارت از امر است.

- ل سوم. اشاعه و دستوری
ماده 5. «ابرانداک» موظف است اطلاعات پیشنهادها و «پارساها» را به شکل زیر و به صورت رایگان در محیط وب اشاعه دهد:

۱. سوم: اشاعه و دسترس

- ✓

قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی

قانون «پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی» در نشست ۱۳۹۶/۵/۳۱ مجلس شورای اسلامی تصویب شد، در تاریخ ۱۳۹۶/۶/۸ به تأیید شورای نگهبان رسید، و در تاریخ ۱۳۹۶/۶/۱۴ برای اجرا ابلاغ گردید.

در تبصره نُه این قانون حوزه‌های علمیه و همچنین همه دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها، و مؤسسه‌های آموزش عالی، پژوهشی، و فناوری دولتی و غیردولتی زیر نظر وزارت عتف و وزارت بهداشت، درمان، و آموزش پزشکی (از جمله دانشگاه علمی کاربردی؛ دانشگاه آزاد اسلامی؛ جهاد دانشگاهی؛ مؤسسه‌های آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی؛ مؤسسه‌های وابسته به دستگاه‌های آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی؛ مؤسسه‌های وابسته به دستگاه‌های اجرایی؛ و دانشگاه فرهنگیان) باید پیشنهادها، پایان‌نامه‌ها، و رساله‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی خود را در سامانه‌های اطلاعاتی ایرانداک ثبت و تمام‌متن آنها را همانندجویی کنند. بر پایه این قانون، گواهی ثبت و بارگذاری تمام‌متن و همانندجویی این مدارک برای پرداخت‌های مالی به استادان و دانشجویان بایسته است.

روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران

مصوبات مجلس شورای اسلامی
مرجع تصویب: مجلس شورای اسلامی
شماره ویژه نامه: ۹۸۲

سه شنبه، ۳۱ شهریور ۱۳۹۶

سال هفتاد و سه شماره ۳۱۱۲۰

قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی

۱۳/۶/۱۳۹۶

شماره ۴۹۱۸۵/۱۰

حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر حسن روحانی
رئیس محترم جمهوری اسلامی ایران
عطف به نامه شماره ۱۱۹۲۸۶/۵۰۹۲۱ مورخ ۱۰/۹/۱۳۹۲ در اجرای اصل یکصد و بیست و سوم (۱۳۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی که با عنوان لایحه مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی به مجلس شورای اسلامی تقدیم گردیده بود، با تصویب در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ ۲۹/۵/۱۳۹۶ و تأیید شورای محترم نگهبان، به پیوست ابلاغ می‌گردد.

رئیس مجلس شورای اسلامی - علی لاریجانی

۱۹/۶/۱۳۹۶

شماره ۷۳۹۰۲

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

در اجرای اصل یکصد و بیست و سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به پیوست «قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی» که در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ سی و یکم مردادماه یک هزار و سیصد و نود و شش مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۸/۶/۱۳۹۶ به تأیید شورای نگهبان رسیده و طی نامه شماره ۳۹۱۸۵/۱۰۱ مورخ ۱۳/۶/۱۳۹۶ مجلس شورای اسلامی واصل گردیده، جهت اجرا ابلاغ می‌گردد.

رئیس جمهور - حسن روحانی

قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی

ماده واحده - تهیه، عرضه و یا واگذاری آثاری از قبیل رساله، پایان‌نامه، مقاله، طرح پژوهشی، کتاب، گزارش یا سایر آثار مکتوب و یا ضمیمه پژوهشی - علمی و یا هنری اعم از الکترونیکی و غیرالکترونیکی توسط هر شخص حقیقی یا حقوقی به قصد انتفاع و به‌عنوان حرفه یا شغل - با هدف ارائه کل اثر و یا بخشی از آن توسط دیگری به‌عنوان اثر خود، جرم بوده و مرتکب یا مرتکبان علاوه بر واريز وجوه درياقي به خزانة دولت مشمول مجازات به شرح زیر می‌باشند:

۱- ارتکاب جرم توسط شخص حقیقی مشمول مجازات جزای نقدی درجه سه و محرومیت از حقوق اجتماعی درجه شش است.
۲- در صورت ارتکاب جرم توسط شخص حقوقی علاوه بر مجازات مرتکب و مدیران و گردانندگان مربوطه - مجازات شخص حقوقی حسب مورد مطابق مواد (۲۰)، (۲۱) و (۲۳) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳/۱۲/۱۳۹۲ تعیین می‌گردد.

نصره ۱- معافیت در جرائم موضوع بندهای (۱) و (۲) مستوجب حداقل مجازات مقرر می‌باشد.
نصره ۲- در صورتی که ارتکاب جرم موضوع این قانون از طریق پایگاه الکترونیکی و یا در قالب بنگاه (شامل مؤسسه، شرکت یا هر نوع دیگر) اعم از ثبت‌شده یا نشده انجام شود و یا برای انجام آن اقدام به تبلیغ به هر نحو گردد، مرتکب یا مرتکبان به میانگین حداقل و حداکثر مجازات مقرر فوق محکوم می‌شوند.

نصره ۳- محل بنگاه و یا پایگاه الکترونیکی مندرج در نصره (۲) به درخواست یکی از ورارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و یا بهداشت، درمان و آموزش پزشکی یا سایر مراجع مربوطه و با دستور مراجع قضائی حسب مورد مهر و موم (تمبر) یا متوقف می‌شود.

نصره ۴- بازرسان ورارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در اجرای این قانون و مطابق قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۲/۱۲/۱۳۹۲ پس از فراگیری مهارت‌های لازم، عندالاقضاء می‌توانند به‌عنوان ضابط خاص محسوب شوند.

نصره ۵- ارائه خدماتی که در جریان تهیه آثار پژوهشی - علمی و هنری انجام آنها توسط اشخاص ثالث متعارف است از قبیل خدمات آزمایشگاهی، تأیید، کمک به گردآوری داده‌ها، ترجمه، تکثیر و ویراستاری اثر، مشمول حکم مقرر در این قانون نیست.

نصره ۶- در صورت استفاده از آثار منقولیه موضوع این قانون توسط اعضای هیات علمی، دانشجویان، کارکنان اداری و طلاب، ضمن سلب هرگونه امتیاز مادی و یا معنوی مرتب بر آن و ملفی‌الاثربودن هرگونه مدرک تحصیلی، پایه، مرتبه علمی، رتبه و یا عناوین مشابه علمی، به تخلفات نامبردگان حسب مورد توسط هیات‌های انتظامی اعضای هیات علمی، هیات‌های رسیدگی به تخلفات اداری، کمیته‌های انضباطی دانشجویان و با دادسرا و دادگاه ویژه روحانیت رسیدگی شده و به مجازات‌های زیر محکوم می‌شوند:

الف - هیات علمی به یکی از مجازات‌های ردیف (۷) تا (۱۱) ماده (۸) قانون مقررات انتظامی هیات علمی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی کشور مصوب ۱۳/۱۲/۱۳۹۲ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن
ب - دانشجو به یکی از مجازات‌های ردیف (ب - ۱) تا (ب - ۵) ماده (۷) آیین‌نامه انضباطی دانشجویان جمهوری اسلامی ایران مصوب جلسه ۲۵۸ مورخ ۱۳/۶/۱۳۷۴ شورای عالی انقلاب فرهنگی و اصلاحات و الحاقات بعدی آن
ج - کارکنان اداری به یکی از مجازات‌های ردیف (د) تا (ک) ماده (۹) قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب ۷/۹/۱۳۷۲ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن

ت - طلاب؛ بر اساس قوانین و مقررات دادسرا و دادگاه ویژه روحانیت

نصره ۷- ورارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلفند جهت پیشگیری از جرائم موضوع این قانون اقدامات زیر را انجام دهند:

- ۱- ترویج فرهنگ احترام به حقوق مالکیت فکری از طریق گنجاندن دروس ذکریط و اصلاح سرفصل برنامه‌های درسی و برگزاری کارگاههای آموزشی
- ۲- الزام دانشگاهها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی به اعمال نظارت دقیق بر رعایت حقوق مالکیت فکری در آثار علمی و پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی
- ۳- اعمال مجازات انتظامی اخراج دانشجو یا ابطال پایان‌نامه و رساله یا مدرک تحصیلی در صورت احراز جرم موضوع این قانون با توجه به میزان تخلف
- ۴- اعمال مجازات انتظامی تزل رتبه یا پایه عضو هیات علمی، اخراج، لغو قرارداد در صورت احراز جرم موضوع این قانون در آثار علمی با توجه به میزان تخلف

نصره ۸- سایر دستگاههای دولتی و عمومی غیردولتی مکلفند در صورت احراز جرم موضوع این قانون توسط کارکنان خود به‌منظور استفاده از مزایای شغلی، مجازات انتظامی مقرر در بند (د) ماده (۹) قانون رسیدگی به تخلفات اداری را نسبت به مرتکب اعمال نمایند.

نصره ۹- حوزه‌های علمیه و همچنین دانشگاهها، پژوهشگاهها، مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی فناوری دولتی و غیردولتی زیر نظر ورارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از جمله دانشگاه علمی‌کاربردی، دانشگاه آزاد اسلامی، جهاد دانشگاهی، مؤسسات آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی، مؤسسات‌های وابسته به دستگاههای اجرایی و دانشگاه فرهنگیان موظف هستند از این پس، پیشنهادها (پروپوزال‌ها)، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی خود را که فاقد طبقه‌بندی هستند در سامانه‌های اطلاعاتی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) ثبت و تأیید کرده و قابل تمام متن و نتیجه را همانندجوبی کنند. ارائه گواهی ثبت و بارگذاری قابل تمام متن و نتیجه همانندجوبی این مدارک برای هرگونه پرداخت مالی به اسنادان رها، مشاور و داور و تخصیص امتیاز در ترفیع و ارتقای آنها و همچنین دانشجویان الزامی است.

نصره ۱۰- آیین‌نامه اجرایی این قانون ظرف مدت سه ماه پس از ابلاغ این قانون به پیشنهاد مشترک ورارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و با همکاری وزارت دادگستری تهیه می‌شود و به تصویب هیات وزیران می‌رسد.
قانون فوق مشتمل بر ماده‌واحد و ده نصره در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ سی و یکم مردادماه یک هزار و سیصد و نود و شش مجلس شورای اسلامی تصویب شد و در تاریخ ۸/۶/۱۳۹۶ به تأیید شورای نگهبان رسید.

رئیس مجلس شورای اسلامی - علی لاریجانی

آئین نامه اجرایی قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی

آئین نامه اجرایی قانون «پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی» در نشست ۱۳۹۸/۵/۲۳ هیئت وزیران تصویب شد.

بر پایه ماده دو این آئین نامه به منظور سیاست گذاری و انجام اقدامات پیشگیرانه، تدوین استانداردها و راهنماهای اخلاق در پژوهش، نظارت، اعتباربخشی، ایجاد هماهنگی و وحدت رویه بین کارگروه های اخلاق در پژوهش مؤسسات، تدوین استانداردهای تهیه آثار علمی از قبیل رساله، کتاب، پایان نامه، مقاله، طرح پژوهشی، و مانند آنها و رسیدگی به اعتراضات نسبت به تصمیمات کارگروه اخلاق در پژوهش مؤسسات، کارگروه وزارتی اخلاق در پژوهش در سطح وزارت عتف و با عضویت رئیس ایرانداک تشکیل می شود.

۴۴۶۱۲ ات ۵۵۶۸۶
تاریخ: ۱۳۹۸/۵/۲۳

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور
تسویب امر هیئت وزیران
بسمه تعالی
با سلوات بر محمد و آل محمد*

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - وزارت دادگستری

هیئت وزیران در جلسه ۱۳۹۸/۵/۲۳ به پیشنهاد مشترک وزارتخانه های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و با همکاری وزارت دادگستری و به استناد تبصره (۱۰) ماده واحده قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی - مصوب ۱۳۹۶ - آئین نامه اجرایی قانون یادشده را به شرح زیر تصویب کرد:

آئین نامه اجرایی قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی

ماده ۱- در این آئین نامه اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می رود:

۱- قانون: قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی - مصوب ۱۳۹۶ -

۲- وزارت: هر یک از وزارتخانه های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (حسب مورد).

۳- مؤسسه: هر یک از دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی اعم از دولتی و غیردولتی مصوب شورای گسترش وزارت و سایر مراجع قانونی و حوزه های علمیه دارای مجوز از شورای گسترش حوزه های علمیه.

۴- خدمات متعارف: خدماتی که بخشی از فرایند ماهوی طراحی، ایجاد و گزارش نتایج پژوهش نیستند و برون سپاری آنها توسط گروه پژوهشی یا پژوهشگر به شخص ثالث در ازای پرداخت حقالزحمه یا مانند آن براساس عرف علمی متخصصین هر رشته موجه است.

۵- آثار تقلبی: آثار منسوخ در متن ماده واحده قانون.

۶- مشابهت یابی (هماندجویی): سازوکاری که در آن، سامانه تحت شبکه (وب) یا دریافت متن از کاربر و مقایسه خودکار آن با متن کامل پیشنهاد (پروپوزال)، پایان نامه، رساله، کتاب، طرح پژوهشی و مقاله های موجود در پایگاه های داده و منابع دارای دسترسی آزاد در شبکه (وب)، نوشته های همانند را بازیابی و میزان همانندی و منبع اطلاعات همانند را نمایش می دهد.

۷- ایرانداک: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران و همتراز آن (حسب مورد).

ماده ۲- به منظور سیاست گذاری و انجام اقدامات پیشگیرانه موضوع بندهای (۱) و (۲) تبصره (۷) ماده واحده قانون، تدوین استانداردها و راهنماهای اخلاق در پژوهش، نظارت، اعتباربخشی، ایجاد هماهنگی و وحدت رویه بین کارگروه های اخلاق در پژوهش مؤسسات، تدوین استانداردهای تهیه آثار علمی از قبیل رساله، کتاب، پایان نامه، مقاله، طرح پژوهشی و مانند آنها و رسیدگی به اعتراضات نسبت

۱

۶۶۶۱۲ ات ۵۵۶۸۶-۵۵۵۶۸۶

شماره: ۳۹۸/۵۴/۳۸

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تقریباً هر شصت و نه روز

به تصمیمات کارگروه اخلاق در پژوهش مؤسسات کارگروه وزراتي اخلاق در پژوهش در سطح وزارت و با ترکیب زیر تشکیل می‌شود:

- ۱- معاون پژوهشی وزیر اداری،
- ۲- معاون آموزشی وزیر،
- ۳- معاون حقوقی و امور مجلس وزیر،
- ۴- رئیس ایراندک،
- ۵- دو نفر پژوهشگر صاحب نظر عضو هیئت علمی،
- ۶- یک نفر عضو هیئت علمی رشته حقوق،
- ۷- دو نفر صاحب نظر در حوزه اخلاق در پژوهش.

تیمسره ۱- اعضای ریخته‌های (۴) و (۵) این ماده به پیشنهاد معاون پژوهشی وزیر و با حکم وزیر به مدت (۲) سال انتخاب می‌شوند و انتخاب آنان برای دو دوره متوالی مجاز است.

تیمسره ۲- دبیرخانه کارگروه در معاونت پژوهشی وزارت بدون ایجاد ساختار سازمانی جدید تشکیل می‌شود و تصمیمات کارگروه وزراتي اخلاق در پژوهش توسط معاون پژوهشی وزیر ابلاغ می‌شود.

تیمسره ۳- دبیرخانه موظف است گزارش سالانه فعالیتات کارگروه را به وزیر ذیربط ارائه کند.

تیمسره ۴- با تشکیل کارگروه وزراتي اخلاق در پژوهش، سایر کارگروه‌های متناظر موجود در وزارت منحل می‌شوند.

ماده ۳- به منظور رعایت استقلال‌های اخلاقی محسوب کارگروه وزراتي اخلاق در پژوهش در مراحل مختلف فارغی اجراء و گزارش نتایج پژوهش‌ها و همچنین اجرای سیاست‌های کارگروه مذکور از جمله انعقاد تفاهات پیشگیرانه موضوع ده‌های (۱) و (۲) تیمسره (۲) ماده واحد قانون کارگروه اخلاق در پژوهش در سطح مؤسسه یا ترکیب زیر تشکیل می‌شود:

- ۱- رئیس مؤسسه (رئیس)
- ۲- معاون پژوهشی و فناوری (یا عناوین مشابه) مؤسسه (دبیر)
- ۳- معاون آموزشی مؤسسه
- ۴- سه نفر عضو هیئت علمی صاحب نظر در امور پژوهشی یا معاون آموزشی پژوهشی و فناوری مؤسسه و حکم رئیس مؤسسه
- ۵- یک نفر به عنوان نماینده جامعه علمی به انتخاب مجمع انجمن‌های علمی و حکم رئیس مؤسسه

تیمسره ۱- یک نفر صاحب نظر اخلاقی در پژوهش به انتخاب و حکم رئیس مؤسسه

تیمسره ۲- یک نفر عضو هیئت علمی رشته حقوق به انتخاب و حکم رئیس مؤسسه

تیمسره ۳- اعضای ریخته‌های (۴) و (۵) این ماده به مدت (۲) سال انتخاب می‌شوند و انتخاب آنان برای دو دوره متوالی مجاز است.

تیمسره ۴- دبیرخانه کارگروه در معاونت پژوهشی و فناوری (یا عناوین مشابه) مؤسسه و بدون ایجاد ساختار سازمانی جدید تشکیل می‌شود.

۲

۶۶۶۱۲ ات ۵۵۶۸۶-۵۵۵۶۸۶

شماره: ۳۹۸/۵۴/۳۸

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تقریباً هر شصت و نه روز

تیمسره ۳- مؤسسه‌ای که با توجه به ساختار تشکیلاتی خود به تشخیص وزارت، امکان تشکیل کارگروه اخلاق در پژوهش را ندارند، از نظر اجرای تکالیف ملزم در این آیین‌نامه تابع کارگروه اخلاق در پژوهش یکی از دانشگاه‌های دولتی به تشخیص وزارت خواهند بود.

ماده ۳- وظایف کارگروه اخلاق در پژوهش مؤسسه به شرح زیر است:

- ۱- بررسی و آسیب‌شناسی علل و زمینه‌های بروز تخلفات پژوهشی و اعمال تدابیر پیشگیرانه
- ۲- به سطح مؤسسه و ارجاع موضوع به واحدهای ذیربط
- ۳- پیش‌نهاد اصلاح مقررات و رویه‌های موجود به کارگروه وزراتي اخلاق در پژوهش در راستای کاهش ریسک‌های بروز تخلفات پژوهشی
- ۴- پیگیری اجرای گزارش‌های اعضای هیئت علمی، دانشجوین و کارکنان مؤسسه از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی، هدایت‌ها، نشست‌های علمی و نظائر آن
- ۵- اطلاع‌رسانی درخصوص استقلال‌های محسوب اخلاق در پژوهش، معیارات کارگروه وزراتي اخلاق در پژوهش و سایر موارد مشابه که توسط مراجع ذیربط اعلام می‌شود.
- ۶- بررسی اولیه و کارشناسی گزارش‌های ارتکاب تخلفات پژوهشی موضوع ماده (۱۰) این آیین‌نامه
- ۷- اجرای مصوبات کارگروه وزراتي اخلاق در پژوهش و ارائه گزارش عملکرد به کارگروه وزرات متبوع
- ۸- بررسی و اعتماد پیشنهاد (روپوزال) پژوهشی‌هایی که براساس معیارات کارگروه وزراتي اخلاق در پژوهش، شروع مراحل انجام آنها منوط به اخذ تأییدیه از کارگروه اخلاق در پژوهش مؤسسه است
- ۹- دستورالعمل نحوه تشکیل، روش کار و شرح وظایف کارگروه اخلاق در پژوهش، نحوه مدیریت تعارض منافع، شرایط و نحوه انتخاب نماینده جامعه علمی، نحوه انتخاب، آموزش و شرایط برای مدت (۲) سال انتخاب می‌شوند و انتخاب آنها برای دو دوره متوالی مجاز است.
- ۱۰- مؤسسه موظف است در اجرای تیمسره (۲) ماده واحد قانون فعالیتات زیر را انجام دهد:
- ۱۱- به پس از انتخاب در مؤسسه در ایراندک ثبت شود.
- ۱۲- کلیه سیاست‌ها و پایان‌نامه‌ها قبل از دفعه باید در ایراندک مشیتهایایی شود و از برای گزارش مشیتهایایی برای تصمیم‌گیری مجوز دفاع افرازی است. ایراندک موظف است امکان مشیتهایایی برخط (آنلاین) را برای مؤسسه ایجاد کند.
- ۱۳- از برای ثبت نهایی پایان‌نامه یا رساله در ایراندک برای افرازی از تعصیل الزامی است.
- ۱۴- استفاده از اشکال چاپی پایان‌نامه یا رساله مربوط برای رفیع باید از برای مرتبه اعضای هیئت علمی و حساب مالی و برقرردی از برای مالی عالی، ان منوط به ارائه گواهی ثبت نهایی و مشیتهایایی پایان‌نامه یا رساله در ایراندک است. گواهی مذکور باید به صورت برخط (آنلاین) قابل دسترسی باشد.

۳

۶۶۶۱۲ ات ۵۵۶۸۶-۵۵۵۶۸۶

شماره: ۳۹۸/۵۴/۳۸

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تقریباً هر شصت و نه روز

تیمسره ۱- مؤسسات وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظفند اطلاعات موضوع این ماده را در سوابق‌های این وزارتخانه ثبت و مشیتهایایی است. این وزارت وابسته موظف است شهیدات لازم را برای انتقال و ثبت اطلاعات در ایراندک مطابق استانداردهای ایراندک ایجاد کند.

تیمسره ۲- نحوه عمل درخصوص اطلاعات و داده‌های با موضوعات امنیتی، دفاعی و دارای طبقه‌بندی موضوع قانون مجازات انتشار و افشای اسناد محرمانه و سری دولتی- مصوب ۱۳۵۳- و آیین‌نامه اجرائی آن - مصوب ۱۳۵۴- طبق آیین‌نامه اجرائی تیمسره بند (د) ماده (۴۴) قانون برنامه پنجاهم ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران خواهد بود.

ماده ۷- خدمات متردنی که در هر یک از مراحل طراحی، انجام و گزارش نتایج پژوهش بیرون‌سپاری می‌شوند باید در پیشنهاد (روپوزال) پژوهشی به صورت شفاف بیان شوند و به تصویب مؤسسه برسد.

ماده ۸- مؤسسه تکلف است متن کامل پایان‌نامه‌های فاقد طبقه‌بندی را حداکثر پنج سال پس از تاریخ دفاع منتشر کند.

ماده ۹- در اجرای تیمسره (۲) ماده واحد قانون، وزارت افرادی را بازرسان خود که در وزارت و مؤسسات اشتغال به کار دارند، به عنوان شایع خاص دادگستری تعیین و به منظور طی دوره آموزشی شایعان دادگستری و دریافت کارت ویژه شایعان دادگستری به مراجع قضایی مربوط معرفی می‌کند. شایعان خاص باید در مدت کارت ویژه در حدود قوانین و مقررات انجام وظیفه می‌کنند.

تیمسره ۱- چنانچه هر یک از جرایم موضوع قانون، توسط اشخاص حقیقی و حقوقی به قصد انتفاع و به عنوان حربه یا شغل ارتکاب یابد، شایعان خاص باشدند تحقیقات لازم را در آن خصوص انجام می‌دهند و ضمن گزارش به وزارت و مؤسسه متبوع، مراتب را جهت تعقیب کیفری به دادستان شهرستان می‌رسانند. این امر مانع طرح شکایت مستقیم وزارت یا مؤسسه به دادسرای عمومی و انقلاب نیست. شایعان خاص تکلف به بررسی و تعقیب در زمینه جرایم ارتکابی باشدند حسب نظر وزارت یا مؤسسه متبوع هستند.

تیمسره ۲- مرتکب یا مرتکبان جرایم موضوع ماده واحد قانون یا حکم دادگاه مکلفند وجوه دریافتی ناشی از جرم را به حساب خزانه واریز کنند.

تیمسره ۳- وزارت می‌تواند در پیگیری جرایم موضوع ماده واحد قانون علاوه بر استفاده از بازرسان خود به عنوان شایع خاص، در حدود قانون از همکاری سایر شایعان دادگستری نیز استفاده کند.

تیمسره ۴- در ارتکاب جرایم موضوع ماده واحد قانون به صورت سازمان‌یافته و تکرار و تعدد آن، ضوابط تشدید مجازات برابر قانون اعمال خواهد شد.

ماده ۱۰- گزارش‌های ارتکاب تخلفات پژوهشی- موضوع تیمسره (۲) ماده واحد قانون حدا در کارگروه‌های اخلاق در پژوهش موضوع ماده (۲) این آیین‌نامه مطرح می‌شوند. کارگروه‌های متبوع شمن بررسی و تحقیق قضائاتی و در صورت لزوم ارجاع امر به کارشناسی تخصصی در موضوع، پرونده را به همراه پیشنهادهای خود به مراجع پیش‌بینی‌شده در تیمسره (۲) ماده واحد قانون ارسال می‌کنند.

۴

۶۶۶۱۲ ات ۵۵۶۸۶-۵۵۵۶۸۶

شماره: ۳۹۸/۵۴/۳۸

جمهوری اسلامی ایران

رئیس جمهور

تقریباً هر شصت و نه روز

تا مطابق قوانین و مقررات مربوط، نسبت به موضوع رسیدگی شود. نظر کارگروه برای مراجع باشدند جنبه کیفری دارند.

تیمسره ۱- کارگروه‌های اخلاق در پژوهش مکلفند فرد در مقابل ارتکاب تقلب را در جریان کامل پرونده افرا دهند و برای وی مهلت دفاع منظم کنند. مراجع موضوع تیمسره (۲) ماده واحد قانون نیز مکلفند امکان دسترسی به تمام اطلاعات پرونده و بهره‌مندی از وکیل یا نماینده را برای فرد در مقابل ارتکاب تقلب فراهم کنند.

ماده ۱۱- در صورت قطعیت محکومیت صادرشده توسط مراجع موضوع تیمسره (۲) ماده واحد قانون، مراتب به اطلاع مؤسسه و سازمان اداری و استنادی کشور و دستگاه‌های اجرائی ذیربط در مورد کارکنان بخش دولتی می‌رسد و در مورد کارکنان سایر بخش‌ها به نحو مقتضی اطلاع‌رسانی خواهد شد. تا نسبت به سلب هرگونه امتیاز مادی یا معنوی مرتبط بر آن و لغو اثر در گونه مفرد تصمیمی بایده مرتبه علمی، رتبه یا عناوین مشابه علمی، اقدام قانونی لازم را به عمل آورند.

ماده ۱۲- لغو اثر مفرد تصمیمی حاصل از تقلب موضوع تیمسره (۲) ماده واحد قانون، پس از اثبات تقلب علمی مرتکب کارگروه اخلاق در پژوهش مؤسسه و محکومیت قضایی در مراجع موضوع تیمسره (۲) ماده واحد قانون توسط مؤسسه صادرکننده انجام می‌شود.

ماده ۱۳- در صورت ارتکاب تقلب علمی موضوع قانون توسط دانش‌آموختگان دانشگاه‌های خارج از کشور که در مرکز تحصیلی خارجی آنها مورد ارزشیابی افرا گرفته است، پرونده حسب مورد توسط وزارت به یکی از مؤسسات ارجاع می‌شود. در صورت تحقیق حکم مربوط به ارتکاب تقلب علمی، گواهی‌نامه ارزشیابی صادرشده توسط واحد صادرکننده از درجه اعتبار ساقط خواهد شد.

اسحاق جهانگیری
معاون اول رئیس جمهور

۵

ایرانداک برای پیشبرد اخلاق پژوهش سامانه‌های گوناگونی را فراهم آورده است. برخی از این سامانه‌ها بر پایه آیین‌نامه «ثبت و اشاعه پیشنهادها، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و صیانت از حقوق پدیدآوران در آنها» و قانون «پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی» و برخی نیز برای آموزش و توانمندسازی پژوهشگران درست شده‌اند.

سامانه ملی ثبت پایان‌نامه، رساله، و پیشنهاد

بر پایه تبصره ۴ «قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی» مصوب ۳۱ مرداد ۱۳۹۶ مجلس شورای اسلامی و آیین‌نامه اجرایی این قانون، مصوب ۲۳ مرداد ۱۳۹۸ هیئت وزیران؛ همه دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، و مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی دولتی و غیردولتی باید تمام متن پایان‌نامه‌ها، رساله‌ها، و پیشنهادها، دانشجویان تحصیلات تکمیلی خود را که طبقه‌بندی ندارند، در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) ثبت کنند. برای آسان‌سازی این فرایند، ایرانداک سامانه ملی ثبت پایان‌نامه، رساله، و پیشنهاد (ثبت) را در اختیار دانشجویان گذارده است. دانشجویان پس از تصویب پیشنهاد، به نشانی sabt.irandoc.ac.ir مراجعه و اطلاعات پیشنهاد خود را ثبت و شناسه ره‌گیری دریافت می‌کنند. پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها نیز پس از ثبت و بارگذاری فایل تمام‌متن و تأیید ایرانداک، آماده پذیرش دانشگاه می‌شوند. دریافت شناسه ره‌گیری به‌منزله ثبت پایان‌نامه یا رساله در سامانه است و دانشجو باید آن را برای گام‌های بعدی به مؤسسه محل تحصیل اعلام کند. سپس دانشگاه وارد سامانه می‌شود و اطلاعات دانشجو را بررسی و اگر تأیید کند، در سامانه ثبت پایانی می‌شود. اطلاعات ثبت شده در این سامانه، برای همانندجویی به کار می‌روند و در دسترس همگان نیز گذارده می‌شوند.

پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج)

پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج)، دستاورد کاربرد فناوری اطلاعات در خدمات مدیریت اطلاعات علم و فناوری در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) است. پیشینه این بخش از خدمات ایرانداک به دهه چهل بازمی‌گردد که کار گردآوری، سازمان‌دهی، و اشاعه اسناد علمی و فناوریانه در مرکز اسناد علمی آغاز شد. هر چند اکنون بیشترین داده‌های روزآمد گنج از پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها و پیشنهادها هستند، ولی قلمرو آن گسترده است و طرح‌های پژوهشی، گزارش‌های دولتی، و مقاله‌های علمی را نیز در بر دارد. کار پایگاه اطلاعات علمی ایران، نخستین بار در سال ۱۳۷۰ در رایانه‌های «مین فریم» و محیط نرم‌افزار «سی‌دی‌اس‌آی‌اس‌آی‌اس» شروع شد. در سال ۱۳۷۳ این پایگاه با فناوری «دایال‌آپ» در شبکه‌ای با نام «صبا» از دور در دسترس کاربران قرار گرفت. سال ۱۳۷۸ بود که اینترنت به ایرانداک وارد شد و دسترسی به گنج نیز در وب فراهم شد. از آن پس با پیشرفت فناوری اطلاعات، این پایگاه نیز قابلیت‌های تازه‌ای یافته است و در گذر زمان، نسخه‌های گوناگونی از آن با فناوری‌های روز به کار رفته‌اند. این پایگاه در نشانی ganj.irandoc.ac.ir با صدها هزار پیشینه از بزرگ‌ترین گنجینه‌های علمی کشور و هم‌اکنون مرجع بسیاری از پژوهشگران ایران و جهان است و روزانه بیش از ده هزار کاربر، ده‌ها هزار جست‌وجو در آن انجام می‌دهند. این سامانه بنیان سامانه‌های دیگری در ایرانداک همچون سامانه همانندجو، و سامانه پیشینه پژوهش، نیز هست.

۱۲

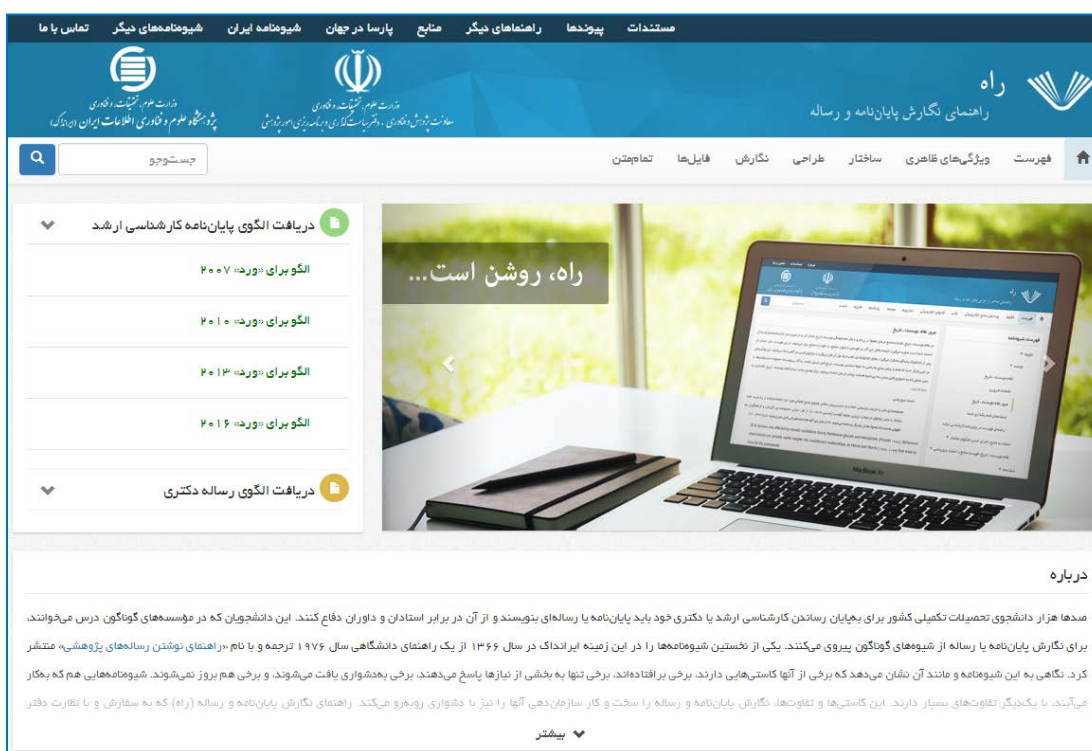
پایه دستاوردهای نوین و همچنین با مشارکت کاربران است.

راهنمای نگارش پایان نامه و رساله (راه)

صدها هزار دانشجوی تحصیلات تکمیلی کشور برای به پایان رساندن کارشناسی ارشد یا دکتری خود باید پایان نامه یا رساله‌ای بنویسند و از آن در برابر استادان و داوران دفاع کنند. این دانشجویان که در مؤسسه‌های گوناگون درس می‌خوانند، برای نگارش پایان نامه یا رساله از شیوه‌های گوناگون پیروی می‌کنند. برخی از این شیوه‌نامه‌ها کاستی‌هایی دارند، برخی برافتاده‌اند، برخی تنها به بخشی از نیازها پاسخ می‌دهند، برخی به دشواری یافت می‌شوند، و برخی هم بروز نمی‌شوند. شیوه‌نامه‌هایی هم که به کار می‌آیند، با یکدیگر تفاوت‌های بسیار دارند. این کاستی‌ها و تفاوت‌ها، نگارش پایان نامه و رساله را سخت و کار سازمان‌دهی آنها را نیز با دشواری روبه‌رو می‌کند.

پایگاه وب راهنمای نگارش پایان‌نامه و رساله (راه) که با پشتیبانی دفتر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی امور پژوهشی معاونت پژوهش و فناوری وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری طراحی و راه‌اندازی شده است، یک شیوه‌یک‌سان، جامع، و بروز در دسترس همه دانشجویان تحصیلات تکمیلی کشور می‌گذارد که با پیروی از آن، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های یک‌دستی نوشته شوند. افزون بر راهنمای نگارش، «تمپلت» نسخه‌های گوناگون واژه‌پرداز «ورد» در دسترس گذاشته شده است که دانشجویان بتوانند با دریافت آنها کار نگارش را آسان‌تر انجام دهند. در کنار این‌ها، منابع و پیوندهای بسیاری نیز که در نگارش پایان‌نامه و رساله کاربرد دارند، در این پایگاه آمده‌اند. این پایگاه در نشانی rah.irandoc.ac.ir در دسترس همگان است.

شیوه‌نامه ایران (راهنمای استناد به منابع اطلاعات فارسی و انگلیسی)

پدیدآور هر اثر علمی، کار خود را بر دو ستون استوار می‌دارد؛ یا بر پایه‌اندیشه‌ها و یافته‌های خود سخن می‌گوید یا از گفته‌ها و نوشته‌های دیگران بهره می‌برد. با چنین رویکردی، روش‌های گوناگونی برای استناد یا ارجاع به منابع پدید آمده‌اند. این روش‌ها اندک‌اندک ساخت یافته‌اند و در شیوه‌نامه‌هایی با نظام‌های استنادی گوناگون به انتشار درآمده‌اند. گوناگونی در این الگوها، تحلیل استنادی را هم دشوار می‌سازد. از این‌رو، داشتن شیوه‌نامه‌ای فراگیر بر پایه‌روش‌های پذیرفته شده گریزناپذیر می‌نماید که راهنمای استناد به منابع اطلاعات فارسی و انگلیسی برای پدیدآوران فارسی‌زبان باشد.

با این هدف، شیوه‌نامه ایران (راهنمای استناد به منابع اطلاعات فارسی و انگلیسی) بر پایه شیوه‌نامه شیکاگو با پیشینه‌ای بیش از یکصد سال، تدوین شده است. این شیوه‌نامه روش استنادی نویسنده - تاریخ و الگوهای پایه آن را می‌شناساند که روشی فراگیر و آسان است. افزون بر این، چگونگی استناد به منابع گوناگون چاپی و الکترونیکی و نمونه‌های آن را نشان می‌دهد. در اینجا افزون بر تمام متن شیوه‌نامه، خلاصه‌ای از آن نیز هست که ناشران و نشریه‌های علمی می‌توانند برای راهنمایی پدیدآوران به کار برند. اسلایدهای آموزشی شیوه‌نامه نیز برای کاربرد در کلاس‌های درس در وب‌سایت imos.irandoc.ac.ir در دسترس همگان است.

The screenshot displays the Irandoc website's 'Iran Style Guide' page. The header includes navigation links such as 'خانه' (Home), 'تمایزات' (Features), 'اسلایدهای آموزشی' (Educational Slides), 'راهنمای نگارش پایان‌نامه و رساله' (Thesis and Dissertation Writing Guide), 'شیوه‌نامه‌های دیگر' (Other Style Guides), and 'تماس با ما' (Contact Us). The main banner features the title 'شیوه‌نامه ایران' (Iran Style Guide) and the subtitle 'راهنمای استناد به منابع اطلاعات فارسی و انگلیسی' (Guide to Citing Persian and English Information Sources). Below the banner, there is a sidebar with links to 'فهرست' (Table of Contents), 'الگوها' (Templates), 'پیدایش منابع الکترونیکی' (Electronic Sources), 'مفهوم، جلد و دیگر اطلاعات برای تعیین محل استناد' (Concept, Volume, and Other Information for Determining Citation Location), 'کتاب' (Books), 'کتابهای الکترونیکی' (Electronic Books), 'ادواریها' (Journals), 'نشریه‌های علمی' (Scientific Journals), 'نشریه‌های علمی الکترونیکی' (Electronic Scientific Journals), 'مجله‌ها' (Magazines), 'مجله‌های پیوسته' (Continuing Magazines), 'روزنامه‌ها' (Newspapers), 'استناد به نقدها' (Citing Reviews), 'مباحثه‌ها و نوشته‌های شخصی' (Discussions and Personal Writings), 'اطلاعات منتشر نشده یا به شکل غیر رسمی منتشر شده' (Unpublished or Informally Published Information), 'گونه‌های ویژه مراجع' (Special Types of References), 'مواد دیداری - شنیداری' (Visual and Auditory Materials), and 'جست‌وجو' (Search). The main content area includes a paragraph about the guide's purpose and a link to the full text.

در باره شیوه‌نامه

پدیدآور هر اثر علمی کار خود را بر دو ستون استوار می‌دارد: یا بر پایه انجمن‌ها و بافته‌های خود سخن می‌گوید یا از گفته‌ها و نوشته‌های دیگران بهره می‌برد. اخلاق علمی می‌کند که کاربست گفتار و نوشتار دیگران با استناد به منبع آنها باشد تا خوانندگان بتوانند به‌سادگی سرچشمه آنها را بازشناسند و اگر نیاز بود از آنها بهره ببرند. با چنین رویکردی، روش‌های گوناگونی برای استناد یا ارجاع به منابع پدید آمده‌اند. این روش‌ها اندک اندک ساخت یافته‌اند و در شیوه‌نامه‌ای با نظام‌های استنادی گوناگون به انتشار درآمده‌اند. کمبود چنین شیوه‌نامه‌هایی به زبان فارسی، مایه کاربست روش‌های گوناگون استناد در میان ناشران و نشریه‌های گوناگون شده که گاه پوشش بسنده‌ای برای استناد به همه منابع را نیز در بر ندارند. بخین‌سل، افزون بر دشوار شدن کار پدیدآوران و ویراستاران برای پیروی از الگوهای درست در نوشتار فارسی، سرگشتگی آنها را در استناد به منابع گوناگون نیز در پی خواهد داشت. گوناگونی در این الگوها تحلیل استنادی را هم دشوار می‌سازد. از این‌رو، داشتن شیوه‌نامه‌ای فراگیر بر پایه روش‌های پذیرفته شده گریزناپذیر می‌نماید که راهنمای استناد به منابع اطلاعات فارسی و انگلیسی برای پدیدآوران فارسی‌زبان باشد.

با این هدف، شیوه‌نامه ایران (راهنمای استناد به منابع اطلاعات فارسی و انگلیسی) بر پایه شیوه‌نامه شیکاگو با پیشینه‌ای بیش از یکصد سال، تدوین شده است. این شیوه‌نامه روش استنادی نویسنده - تاریخ و الگوهای پایه آن را می‌شناساند.

[بیشتر](#)

پژوهش

یکی از رویکردهای کلیدی ایرانداک به گسترش اخلاق پژوهش، راهاندازی گروه پژوهشی و انجام پژوهش در این زمینه بوده است.

گروه پژوهشی و اعضای هیئت علمی

ایرانداک در تیر ۱۳۹۶ یک گروه پژوهشی را با نام «اخلاق و حقوق اطلاعات» در شورای گسترش آموزش عالی به تصویب رساند که هم‌اکنون سه عضو هیئت علمی دارد.

دکتر علیرضا ثقه‌الاسلامی
دانش‌آموخته دکتری تخصصی فلسفه علم
دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

دکتر صفر بیگزاده
دانش‌آموخته دکتری تخصصی حقوق
دانشگاه تهران

دکتر رحمان شریف‌زاده
دانش‌آموخته دکتری تخصصی فلسفه علم و فناوری
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

ایرانداک در راستای اهداف و وظایف سازمانی خود طرح‌های پژوهشی متعددی را تصویب و به انجام رسانده است.

بررسی حقوق مالکیت مادی و معنوی پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی ایران

پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها از دستاوردهای کلیدی پژوهش دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد و دکتری هستند. با این همه، مسئله‌ای که گویی هنوز بدان توجه نشده، حقوق مادی و معنوی هر یک از اشخاص حقیقی یا حقوقی است که در این آثار نقش دارند و باید با رویکرد حقوقی بررسی شوند. در این میان، حقوق مالکیت فکری از زیرساخت‌های گردآوری، سازمان‌دهی، و اشاعه «پارسا» است. هدف از این پژوهش بررسی تطبیقی بنیان‌های قانونی حقوق مادی و معنوی مالکیت فکری بر «پارسا» در ایران و کشورهای آمریکا و کانادا بوده که با رویکرد کیفی و روش پژوهش «تحلیل اسناد» انجام شده است. از آنجایی که نگارش «پارسا» در بیشتر نظام‌های آموزش عالی در کشورهای گوناگون برای دانش‌آموختگی مورد نیاز است، در این پژوهش قوانین، مقررات، آیین‌نامه‌ها، و شیوه‌نامه‌های کپی‌رایت، به ویژه درباره «پارسا» در ایران و کشورهای یاد شده بررسی شده است. دستاوردهای این پژوهش به کار همه کسانی می‌آید که در نگارش، تکمیل، انتشار، و بهره‌برداری از «پارسا» نقش دارند.

سرقت علمی و قوانین و مقررات حاکم بر آن در ایران: بررسی وضع موجود و ارائه راهکار

سرقت علمی در سال‌های اخیر در ایران شتاب گرفته است و در قالب سرقت از پایان‌نامه‌ها و مقالات و کتاب‌های دانشگاهی نمود روشن‌تری دارد. هدف از این پژوهش بررسی و روشن ساختن این نکته بوده است که آیا قوانین و مقررات کنونی ایران برای جلوگیری از ارتکاب این گونه سرقت بسنده است یا خیر و اگر هست چرا این امر همچنان در حال گسترش است و اگر نیست از چه راهکارهایی می‌توان به نقطه‌ای رسید که به لحاظ قانونی انجام سرقت علمی متوقف و یا کند شود.

بررسی بدرفتاری علمی در نگارش نوشتارهای دانشگاهی: عوامل مؤثر بر کسب و کار سایه‌نویسی پایان‌نامه، رساله، و مقاله

«پارسا» را می‌توان کلیدی‌ترین کار دانشجو در تحصیل خود به‌شمار آورد. با این آثار؛ عملکرد آموزشی، پژوهشی، و حرفه‌ای دانشجویان ارزیابی شده و به آنان مدرک تحصیلی داده می‌شود. بنابراین، این آثار را باید خود دانشجویان بنویسند. با این همه، برخی از دانشجویان، کسان دیگری را برای نگارش پایان‌نامه‌شان به کار می‌گیرند و نامی از پدیدآور اصلی در اثر نمی‌آورند. این پدیده که سایه‌نویسی

دانشگاهی نام دارد، نوعی بدرفتاری علمی و دانشگاهی است و در شمار کج‌روی‌های اجتماعی دسته‌بندی می‌شود. واکاوی چیرستی، چگونگی، و چرایی این پدیده، هدفی است که در این پژوهش پیگیری شده است. برای دستیابی به هدف پژوهش، پژوهشگران در چارچوب رویکرد کیفی، با مهم‌ترین کنش‌گران این پدیده، یعنی دانشجویان سفارش‌دهنده پایان‌نامه و سایه‌نویس‌ها، مصاحبه کرده‌اند. سپس داده‌های یافت شده از مصاحبه با شش مشتری و ۱۰ سایه‌نویس کدگذاری، الگویابی، و دسته‌بندی شده است. یافته‌های این پژوهش، چیرستی سایه‌نویسی را در هفت محور (عناوین شغلی، دامنه سایه‌نویسی، سایه‌نویس کیست، کانال آشنایی با سایه‌نویسی، اقتصاد سایه‌نویسی، مشتری کیست، و نگرش در مورد سایه‌نویسی)، چگونگی سایه‌نویسی را در هفت محور (بازاریابی، اعتماد، فرایند نگارش سایه‌نویسی، ارتباط مشتری و سایه‌نویس، تحویل اثر، ارتباط با استاد، و دفاع از اثر)، و چرایی سایه‌نویسی را در پنج محور (انگیزه سایه‌نویس، انگیزه مشتری، نقش نظام آموزشی، نقش دانشگاه، و نقش استادان) نشان می‌دهند.

بررسی و تبیین مفاهیم، مسائل، و رهنمودهای اخلاق پژوهش در فضای مجازی

فضای مجازی، فرصت‌های جدیدی را برای تعامل دانشمندان و محققان کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه پدید آورده است. گسترش استفاده از اینترنت به عنوان یک آزمایشگاه تحقیقاتی جهان‌گستر و رسانه‌ای در خدمت فعالیت‌های پژوهشی، موجب پیدایش موضوعات و مسائل اخلاقی نوظهور و متعددی گردیده است. از این رو، شناخت و بررسی مفاهیم، تجزیه و تحلیل مسائل اخلاقی و به‌کارگیری اصول و رهنمودهای اخلاق پژوهش در تحقیقات مبتنی بر فضای مجازی، پیچیدگی‌های خاص خود را دارد. در طرح پژوهشی «بررسی و تبیین مفاهیم، مسائل، و رهنمودهای اخلاق پژوهش در فضای مجازی» به گردآوری، تجزیه، و تحلیل آراء و نظرات محققان و مؤسسات پژوهشی و همچنین مسائل و موضوعات اخلاقی مطرح در حوزه اخلاق پژوهش در فضای مجازی پرداخته شده است. روش‌شناسی پژوهش در این طرح، تحلیل محتوای کیفی است. با استفاده از این روش تلاش شده تا با مراجعه به منابع و مراجع تخصصی، اصیل و روزآمد، به بررسی و تبیین مفاهیم، مسائل، و رهنمودهای اخلاق پژوهش در فضای مجازی پرداخته شود. فرآیند پژوهش در این طرح، شامل کار با نظریه‌ها، گزاره‌ها، سازماندهی و ترکیب آنها، کشف نکات مهم و مبنایی و تبیین آنها در قالب تجزیه و تحلیل‌هایی مستند و حصول نتایج مناسب به عنوان رهنمودهای اخلاقی کارآمد در مواجهه با مسائل اخلاق پژوهش در فضای مجازی است.

سرقت علمی در میان دانشجویان دانشگاه‌ها: مطالعه مرور سیستماتیک و متاآنالیز

سرقت علمی به عمل و یا فعالیت برداشت ایده، کار و ... از شخصی و ارائه آن به نام خود گفته می‌شود و همان سرقت ادبی است. مؤسسات علمی به طور مکرر این مسئله را تاکید و سعی کرده‌اند استراتژی برای کاهش سرقت علمی در میان دانشجویان و محققان خود بکارگیرند. از دیرباز مسئله سرقت ادبی وجود داشته، لیکن با توجه به شرایط رقابتی حاکم بر محیط‌های آموزشی و پژوهشی و بستری که با استفاده از فناوری‌های رایانه‌ای و به‌ویژه اینترنت مهیا شده است، مراکز آموزشی و پژوهشی دنیا در مورد افزایش میزان تقلب و دستبرد علمی، نگرانی‌های روزافزونی دارند. البته فناوری، در زمینه افشای تخلفات پژوهشی نیز نقش تعیین‌کننده‌ای داشته است. برای نمونه می‌توان به نرم‌افزارهای مختلف در حوزه کشف تقلب علمی همچون همانندجو اشاره کرد. مسئله مهم این است که چگونه می‌توان با برنامه‌ریزی در ست و منطقی سرقت علمی در بین دانشجویان را کاهش داد. لذا این تحقیق برآن بوده است تا چارچوبی جهت کاهش مصادیق سرقت علمی در کشور ارائه دهد. اهداف دیگر این تحقیق شامل تعیین مصادیق سرقت علمی در بین دانشجویان دانشگاه‌های جهان، تعیین بیشترین نوع سرقت علمی در بین دانشجویان، تعیین میزان مصادیق سرقت علمی در بین دانشجویان، بررسی میزان سرقت علمی بر اساس ویژگی‌های جمعیت شناختی دانشجویان و بررسی تفاوت‌های سرقت علمی در بین دانشجویان کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه بوده است.

تهیه و تدوین منشور اخلاق پژوهش کیان در فضای مجازی

این طرح پژوهشی به دنبال ارائه منشوری اخلاقی در حوزه پژوهش‌های اینترنتی است. طرح مذکور با رویکردی تجویزی و مبتنی بر روش اقدام‌پژوهی تهیه و تدوین شده است. فرآیند اقدام‌پژوهی در چهار مرحله تحقق یافته است: ۱. تشخیص؛ ۲. برنامه اقدام؛ ۳. انجام اقدام؛ و ۴. ارزیابی اقدام. اهداف این طرح عبارتند از: ۱. تهیه و تدوین منشور اخلاق پژوهش در فضای مجازی برای تسهیل و ترغیب اساتید، دانشجویان، و پژوهشگران پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران در جهت سازمان‌دهی اخلاقی فعالیت‌های پژوهشی مرتبط؛ ۲. هم‌افزایی و ارتقای توانایی‌های نظری و عملی با همکاری و مشارکت اعضای کارگروه تهیه و تدوین این منشور اخلاقی؛ و ۳. معرفی فرآیند گام به گام و پیشنهاد راهکاری تجویزی به وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری برای تهیه و تدوین منشور اخلاق پژوهش در فضای مجازی.

پیشنهاد و ارائه یک چارچوب اخلاقی هنجاری برای حمایت از مالکیت فکری در نظام علم، فناوری و نوآوری

در نظام‌های حقوقی جهان، از زمان پیدایش موضوع مالکیت فکری بیش از دو قرن می‌گذرد. امروزه، درباره تفسیر، قلمرو، و توجیه نظام مالکیت فکری، خصوصاً در مواجهه با چالش‌هایی اخلاقی که این نظام برای منافع عمومی جامعه به وجود می‌آورد، مباحث بسیاری مطرح می‌شود. پرسش اصلی این است که چگونه می‌توان میان حمایت از مالکیت فکری دستاوردهای علمی و فناوری برای پدیدآورندگان و صاحبان این حقوق از سویی، و از سوی دیگر دسترسی جامعه به منافع عمومی این دستاوردها توازن و تعادلی برقرار نمود؟ به نظر می‌رسد برای پاسخ به این پرسش دو راهبرد کلان می‌توان اتخاذ کرد. در راهبرد اول به نحوی پیشینی و فارغ از اراده دولت‌ها در اجرای قوانین، برای توجیه اخلاقی نظام مالکیت فکری به دنبال استدلال‌هایی اخلاقی برای مشروعیت بخشیدن به این نظام هستیم. و در راهبرد دوم به نحوی پسینی و در مرحله اجرای نظام مالکیت فکری به دنبال شناسایی ظرفیت‌های اخلاقی قوانین جاری در این نظام هستیم. این طرح پژوهشی در چارچوب پژوهش‌های اسنادی و مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای است و چهار هدف اصلی را دنبال می‌کند: ابتدا جایگاه مطالعات اخلاقی در نظام مالکیت فکری بررسی می‌گردد. سپس با رویکردی اخلاقی نظریه‌های مطرح در نظام مالکیت فکری نقد و بررسی می‌شود. در ادامه به بررسی اخلاقی مالکیت فکری در حمایت از نظام علم، فناوری و نوآوری برای برقراری توازن میان این نظام حقوقی و منافع عمومی جامعه پرداخته می‌شود. در نهایت با اتخاذ دو راهبرد، ابتدا به معرفی نظریه تکثرگرایی برای توجیه اخلاقی نظام مالکیت فکری و سپس با معرفی استثنایی بر نظام فعلی حقوق مالکیت فکری به ارائه چارچوبی هنجاری برای امکان تحقق اخلاقی نظام مالکیت فکری در حمایت از توسعه علم، فناوری و نوآوری خواهیم پرداخت.

بررسی دانش و دلایل دانشجویان درباره سرقت علمی و ارائه راهکارهای مناسب

سرقت علمی دانشجویان، و یا اعمال غیرقانونی در زمینه‌های علمی، مشکلی جدی برای دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی است. اگرچه شیوع و میزان دقیق سرقت علمی در بسیاری از مطالعات به دلیل ماهیت موضوع ناشناخته است، مطالعات بسیاری بر افزایش میزان سرقت علمی در کشورهای مختلف دنیا صحه گذاشته است. گسترش و ترویج سرقت علمی می‌تواند خسارات جبران‌ناپذیری بر بدنه علمی دانشگاه‌ها و فضای پژوهشی در کشور وارد سازد. این پژوهش با هدف بررسی نگرش، دلایل و تعیین میزان دانش و شناخت کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) نسبت به مصادیق سرقت علمی و همچنین بررسی راهکارهایی که دانشگاه محل تحصیل و اساتید کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) جهت کاهش و مقابله با سرقت علمی بکار گرفته‌اند، انجام شد. روش پژوهش پیمایشی و از نوع کاربردی

است. ابزار پژوهش پرسشنامه محقق ساخته است که پس از تایید روایی و پایایی در بین جامعه پژوهش که کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) جامعه پژوهش بودند توزیع شد. نمونه پژوهش با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۲۹۳ نفر بود. که پس از گردآوری اطلاعات، ۳۴۴ پرسشنامه گردآوری و وارد مرحله تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد میانگین نگرش دانشجویان ۲/۴۹ است که نشان از نگرش مناسب آنها و حساسیت‌هایی است در عمل به شکل رفتار مقابله با سرقت علمی نشان داده‌اند. همچنین بیشترین دلایل ارتکاب به سرقت علمی از دیدگاه کاربران در مجموع مربوط به دلایل پرورشی همچون (نداشتن مهارت کافی برای انجام تحقیق، ضعف زبان انگلیسی، ناآشنایی با نحوه صحیح ارجاع‌دهی و نقل قول، نداشتن مهارت‌های تحلیل انتقادی و ارائه استدلال، نداشتن دانش کافی و درک درست درباره سرقت علمی، و ضعف زبان نگارشی بود. در خصوص میزان دانش و شناخت کاربران از مصادیق و اقدام به سرقت علمی یافته‌ها نشان داد دانش کاربران در حد متوسطی بود، این در حالی است که میزان ارتکاب دانشجویان در خصوص مصادیق مورد پرسش در حد کمی بود. بیشترین اقدامات و راهکارهایی که موسسات آموزشی و پژوهشی برای پیشگیری و مقابله با سرقت علمی انجام داده‌اند «ارزش محسوب شدن پژوهش‌های اصیل در دانشگاه» است و کمترین اقدامات مربوط به «اطلاع‌رسانی قوانین و آیین‌نامه‌های مقابله با سرقت علمی در دانشگاه» اما به طور کل بیشتر اقدامات در حد متوسط و کم بود و نیاز به توسعه اقدامات و آگاهی‌رسانی در زمینه قوانین و مقررات به چشم می‌خورد. در پایان پیشنهاداتی برای بهبود وضعیت موجود و کاهش سرقت علمی در بین جامعه پژوهش داده شد.

بررسی اخلاق داوری در مجله‌های علمی ایران: مطالعه موردی تدوین مرامنامه اخلاق داوری در پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات

داوری پژوهش‌ها و بروندهای آنها، به ویژه مقاله‌های علمی، گونه‌ای رفتار علمی است که برای بررسی دقیق، عالمانه و منصفانه یک اثر یا فعالیت علمی یا پژوهشی اهمیت بسیار زیادی دارد. این فرایند ذهنی، دربرگیرنده تلاش برای بررسی اصالت، ارزش، اثرگذاری، نوآورانه بودن و به‌طور کلی اهمیت یک اثر یا فعالیت پژوهشی است. افزون بر این، این فعالیت علمی یکی از اجزای جدایی‌ناپذیر اخلاق نشر علمی نیز محسوب می‌شود و داوران همراه با نویسندگان، سردبیران و ویراستاران از مهم‌ترین اجزای نشر علمی، به ویژه نشر مقاله‌های علمی در نظر گرفته می‌شوند. با توجه به نقش نظام ارزیابی و داوری در کیفیت محتوای مقاله‌ها و حیات علمی این مجله‌ها، و در نتیجه سلامت نشر علمی، توجه به اصول اخلاقی انتشار و رهنمودهای تهیه شده برای داوران و هم‌ترازخوانان، سردبیران و نویسندگان اهمیت بسیار زیادی دارد. با این حال، به نظر می‌رسد لازم است نگاهی نظام‌مند و تحلیلی نسبت به رهنمودهای

اخلاقی ارائه شده در مجله‌های علمی پژوهشی در میان پژوهش‌های علمی وجود داشته باشد. «پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات» به عنوان یکی از باسابقه‌ترین مجله‌های حوزه علوم و فناوری اطلاعات است و در اساس‌نامه مجله اشاره‌ای کلی به معیارهای «کوپ» صورت پذیرفته اما مراننامه یا منشور اخلاقی برای داوری این مجله تدوین نشده است. این پژوهش درصدد بررسی اخلاق داوری در مجله‌های علمی پژوهشی در ایران بود و به طور ویژه به تدوین مراننامه داوری در این مجله پرداخت. این پژوهش با استخراج و بررسی رهنمودهای اخلاق داوری آغاز و با پزل خبرگان این مؤلفه‌ها ارزیابی شدند. سپس بیانیه‌های اخلاقی مجله‌های وزارت عتف تحلیل محتوای کیفی شدند. در ادامه، با بررسی فرایند داوری، اسناد داوری این مجله تحلیل محتوا شدند. یافته‌های این بخش در بحث گروهی متمرکز که در بخش روش‌شناسی به آن اشاره می‌شود، مورد بحث و بررسی قرار گرفت. این پژوهش به صورت موردپژوهی و با روش یا رویکرد آمیخته و چند روشی از نوع متوالی اکتشافی و به ترتیب کیفی غیرپایه، و کیفی پایه و کمی غیرپایه به صورت موازی انجام شد. بخش کیفی غیرپایه دربرگیرنده دو مرحله تحلیل محتوای کیفی برای رهنمودهای اخلاق داوری با تأکید بر «کوپ» و بیانیه‌های اخلاق داوری مجله‌های وزارت عتف بود. بخش کیفی پایه نیز دربرگیرنده تحلیل محتوای کیفی اسناد داوری «پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات» و بحث گروهی متمرکز بود. بخش کمی غیرپایه نیز دربرگیرنده پزل خبرگان برای اعتباریابی مؤلفه‌ها و بررسی دیدگاه داوران با پرسشنامه محقق‌ساخته بود که هر یک از دو مرحله آن به صورت موازی با یکی از مراحل کیفی پایه و غیرپایه انجام شد. در این پژوهش از سه نوع زاویه‌بندی پژوهشگر، داده و روش پژوهش برای اعتبار یافته‌های پژوهش استفاده شد. برای رعایت محرمانگی و بی‌نام‌سازی اسناد داوری و دیدگاه داوران از پروتکل حذف نام داوران و نویسندگان و سایر اجزای افشاکننده هویت آنان در دو مرحله انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان داد، مؤلفه‌های اخلاق داوری در ۸ مؤلفه اصلی «پایبندی به زمان»، «رعایت محرمانگی»، «نبود سوگیری»، «توجه به برخورد منافع»، «توجه به بدرفتاری پژوهشی»، «بیان احترام‌آمیز و منصفانه»، «پیشنهاد سازنده و عینی» و «مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی» همراه با ۴۰ مؤلفه فرعی و مصداق‌های آن قرار گرفتند. همچنین، با بررسی بیانیه‌های اخلاق داوری در مجله‌های وزارت عتف مشخص شد افزون بر این که فقط نیمی از مجله‌ها بیانیه اخلاق داوری دارند، نگاه، رویکرد و چشم‌انداز متفاوتی نیز نسبت به «کوپ» در ارتباط با مؤلفه‌های اخلاقی داشتند. یافته‌های بخش تحلیل محتوای اسناد نیز نشان داد ۱۰۲ نمونه نقض اخلاق داوری در مؤلفه‌های «پایبندی به زمان»، «بیان احترام‌آمیز و منصفانه»، «ارائه پیشنهاد سازنده و عینی» و «مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی» رخ داده که از میان این مؤلفه‌ها، نمونه‌های مرتبط با نقض اخلاق در «بیان احترام‌آمیز و منصفانه» و «پیشنهادهای عینی و سازنده» بیش از سایر مؤلفه‌ها تکرار شده بودند.

همچنین، به ازای هر ۶,۶ داوری (۱۵ درصد داوری‌ها) یک نقض اخلاق داوری از نظر «پایبندی به زمان» رخ داده بود. همچنین، با توجه به تأکید مجله‌ها بر آشکارسازی برخورد منافع، افشاندن محرمانگی، نبود سوگیری، شواهد قابل توجه و عینی از نقض اخلاق داوری در این سه مولفه اصلی در این مجله به دست نیامد. در پایان، بیانه اخلاق داوری مجله بر پایه یافته‌های زیست‌بوم مجله‌های علمی و با تأکید بر «پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات» در دو نوع کوتاه و مشروح تدوین شد تا در اختیار داوران مجله قرار بگیرد.

سایه‌نویسی متون دانشگاهی از منظر حقوق مالکیت فکری و نقش ایرانداک در ارتباط با آن

سایه‌نویسی رفتار تازه و جدیدی نیست و چه در ایران و چه در جهان، سابقه‌ای طولانی دارد؛ اما توجه به آن به عنوان یک مشکل، به‌ویژه در سطح دانشگاهی و پزشکی به قرن اخیر بر می‌گردد؛ زیرا گسترش این امر، اعتبار متون علمی و نیز اعتبار مدارک دانشگاهی و دانشگاهیان را با پرسشی بزرگ روبه‌رو کرد. در این پژوهش، در کنار بررسی مفهوم عرفی و حقوقی سایه‌نویسی به این موضوع پرداخته شده که آیا یک نفر می‌تواند برای ایجاد یک اثر به خدمت گرفته شود؛ آن‌هم با این هدف که اثر او متعلق به کسی باشد که حق‌الزحمه یا اجرت می‌پردازد، به گونه‌ای که شخص اخیر، مالک حقوق مادی و معنوی اثر باشد. البته این رفتار مدت‌ها است که به‌ویژه در میان اهل سیاست دیده می‌شود و به نوعی به یک امر متعارف تبدیل شده، چنان‌که آشکارا متون سخنرانی‌ها یا پیام‌های آنان را دیگرانی که گاه هویشان بر همه آشکار است، می‌نویسند. شناخت معیارهای حقوقی حاکم بر این رفتار و تبیین ماهیت حقوقی آن در بستر موازین مندرج در کنوانسیون‌های جهانی (مانند کنوانسیون برن) و مقررات مصوب در ایران، مانند قانون حمایت از حقوق مولفان و مصنفان و هنرمندان (مصوب ۱۳۴۸) یا قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی که صراحتاً به سایه‌نویسی اشاره کرده، صورت گرفته است. روش این پژوهش، اسنادی و عمدتاً مبتنی بر رجوع به اسناد قانونی و حقوقی است. عمده‌ترین پرسش‌ها و فرض‌های مطرح در این پژوهش که در مباحث ارائه شده به آن‌ها پاسخ داده و از آن‌ها دفاع گردیده عبارتند از: سایه‌نویسی چیست؟ انواع سایه‌نویسی کدامند؟ آیا سایه‌نویسی با مقررات مرتبط با مالکیت فکری در تضاد است؟ سایه‌نویسی با مقررات دانشگاهی در ایران مخالف است؛ ایرانداک می‌تواند در ارتباط با سایه‌نویسی در ایران ایفای نقش کند. با توجه به پرسش‌ها و فرض‌های مذکور پژوهشگر کوشیده تا به این اهداف دست یابد: تبیین ماهیت سایه‌نویسی به لحاظ حقوقی؛ معرفی قوانین و مقررات جهانی و داخلی راجع به مالکیت فکری در ارتباط با سایه‌نویسی؛ تطبیق قوانین و مقررات با ماهیت تبیین

شده سایه‌نویسی؛ تعیین این که آیا سایه‌نویسی با اصول حقوق مالکیت فکری سازگار است یا نه؛ تبیین نقشی که ایرانداک در ارتباط با سایه‌نویسی در ایران دارد یا می‌تواند داشته باشد.

تدوین برنامه درسی و محتوای آموزشی اخلاق پژوهش

اخلاق پژوهش زیرمجموعه‌ای از اخلاق کاربردی است که به بررسی و تحلیل مسائل و چالش‌های اخلاقی مطرح در انجام فعالیت‌های پژوهشی می‌پردازد. امروزه، آموزش و تحقق اخلاق در پژوهش در حوزه‌های مختلف علمی از اهمیت به‌سزایی برخوردار است. این طرح پژوهشی، برنامه آموزشی اخلاق در پژوهش را در چارچوب سواد اخلاقی ارائه و معرفی می‌کند. سواد اخلاقی و مؤلفه‌های اساسی آن می‌تواند نقش مهمی در پیش‌برد اهداف آموزشی اخلاق در پژوهش ایفا کند. بر این اساس، ابتدا به طراحی و تدوین برنامه درسی و سرفصل‌های آموزشی اخلاق در پژوهش پرداخته شده است. سپس، در چارچوب این برنامه درسی، محتوای آموزشی اخلاق در پژوهش تهیه و گردآوری شده است. این پژوهش در دو مرحله با روش‌های تحقیق متمایزی به انجام رسیده است: در مرحله اول، با استفاده از روش دلفی و برگزاری پنل تخصصی، برنامه درسی و سرفصل‌های آموزش اخلاق در پژوهش طراحی و تدوین شد. در مرحله دوم و در چارچوب تحقیقات کتابخانه‌ای، محتوای آموزشی متناسب با برنامه درسی مذکور تهیه و گردآوری شد.

تدوین و تبیین کدهای اخلاقی استادان راهنمای پایان‌نامه‌ها و رساله‌های ایران

هدف این پژوهش تدوین کدهای اخلاقی استادان راهنما و مشاور پایان‌نامه‌ها و رساله‌هاست. در این طرح در گام نخست مجموعه اصول اخلاقی حاکم بر کار نظارت بر پژوهش، به عنوان یک فعالیت حرفه‌ای، را مشخص خواهیم کرد. سپس در گام دوم چالش‌های اخلاقی راهنمایی پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها را از ادبیات موضوع، منابع پژوهشی و نیز آیین‌نامه‌های راهنمایی پژوهش دانشگاه‌های متعدد، استخراج خواهیم کرد و برخی از مصادیق آن‌ها را مشخص خواهیم کرد. سپس در قالب تکنیک دلفی با نظرسنجی از مجموعه‌ای از اعضای هیئت علمی و دانشجویان/فارغ‌التحصیلان تحصیلات تکمیلی ایران، میزان ارتباط این چالش‌ها را با زمینه دانشگاهی ایران و نیز اهمیت و جامعیت این چالش‌ها را خواهیم سنجید. در گام سوم با کمک یک گروه کانونی، کدهای اخلاقی‌ای برای استادان راهنما و مشاور را، مطابق با چالش‌های استخراج‌شده، تدوین خواهیم کرد.

ایرانداک برای گسترش و تثبیت جایگاه علمی اخلاق پژوهش در نظام آموزش عالی، آثار علمی متعددی را در قالب کتاب و مقاله منتشر کرده است:

کتاب: آشنایی با حق مؤلف: مالکیت فکری در عصر دیجیتال

حق مؤلف و مالکیت فکری در جوامع امروزی در قالب اقتصاد مالکیت فکری و نقش آن در اقتصاد کشورها دارای اهمیتی روزافزون است. اگر تا چند دهه پیش درباره جایگاه این نوع مالکیت در جامعه تردید وجود داشت، امروزه دیگر تردیدی نیست که زندگی اجتماعی تا حد بسیاری به آن وابسته است. از سوی دیگر، توسعه اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، و اقتصادی جوامع امروزی مبتنی بر خلاقیت و نوآوری است که به نوبه خود در گرو توجه به فکر و مالکیت فکری است. دنیای دیجیتال اهمیت حق مؤلف را در دنیای امروز دوچندان می‌سازد. اثر حاضر ترجمه‌ای است از کتاب Understanding Copyright: Intellectual Property in the Digital Age که به قلم سه پژوهشگر انگلیسی: بثانی کلین، گلیس موس، لی ادواردز و به همت انتشارات معتبر «سیج» در سال ۲۰۱۵ به طبع رسیده است. این کتاب در هفت فصل شامل: ۱- آشنایی با حق مؤلف در عصر دیجیتال، ۲- تاریخچه کوتاهی از حق مؤلف، ۳- حق مؤلف و اقتصاد خلاقانه، ۴- فناوری‌ها و شرکت‌های میانجی، ۵- پدیدآوران خلاق و حق مؤلف، ۶- ارتباط مصرف‌کنندگان، مجرمان، حامیان، و سارقان آثار ادبی با حق مؤلف و ۷- سیاستگذاری‌های حوزه حق مؤلف تدوین شده است. این اثر می‌تواند منبع درسی حوزه‌های حقوق

مالکیت فکری، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، چاپ و نشر، ارتباطات و رسانه، و دیگر رشته‌های مرتبطی باشد که به نوعی با حقوق مالکیت فکری سروکار دارند. به‌علاوه، مطالعه آن برای دانشگاہیان نیز پیشنهاد می‌شود چراکه با فکر و مالکیت فکری سروکار داشته و روزانه فکر تولید و مصرف می‌کنند. افزون بر این، عامه مردم نیز می‌توانند از مطالب این کتاب بهره‌برداری کنند به ویژه برای آن‌که بدانند حق‌مؤلف چیست، چگونه و چرا پدید آمده، و فعالیت‌های روزمره آنها چگونه به قانون حق‌مؤلف ارتباط پیدا می‌کند.

کتاب: داوری و همترازخوانی: مبانی، شیوه‌ها و رهنمودهای اخلاقی

در این اثر پیشینه همترازخوانی و داوری به اختصار آمده و همچنین توضیحی کوتاه درباره همترازخوانی و انواع مختلف آن ارائه شده است. در ادامه به تکامل، دگرگونی‌ها، نظام‌ها و فرایندهای همترازخوانی در مجله‌های علمی و همچنین سامانه‌ها و پلتفرم‌های موجود در این مجله‌ها اشاره شده است. در این اثر تلاش شده به اهمیت و ضرورت این کنش در جامعه علمی به عنوان یکی از اجزای نشر علمی پرداخته شود و در ادامه نگاهی اجمالی به انتقادات و چالش‌هایی که به این بخش مهم از فرایند علمی وارد شده مورد توجه قرار گرفته است تا نگاه متوازن و واقع‌بینانه‌ای در این زمینه به دست آید. بخش دیگری از این اثر به اخلاق همترازخوانی اختصاص دارد که می‌توان آن را بخش مهمی برای همترازخوانان، سردبیران و دیگر کنشگران داوری و همترازخوانی در نظر گرفت. مهم از این نظر که در این فصل با اشاره به چارچوب زیست‌بوم همترازخوانی، بر تعامل و ارتباط میان اجزای این رفتار و کنش علمی تأکید شده است. در ادامه به بیان و تشریح مولفه‌های اصلی اخلاق همترازخوانی دربرگیرنده پابندی به زمان، رعایت محرمانگی، نبود سوگیری، توجه به برخورد منافع، توجه به بدرفتاری پژوهشی،

بیان احترام آمیز و منصفانه، پیشنهاد عینی و سازنده، مسئولیت پذیری و پاسخ گویی و مولفه های فرعی آن پرداخته شده است. اشاره به این نکته ضروری است که این مولفه های اخلاقی بر پایه رهنمودها و بیانیه های اخلاق همتراز خوانی با تاکید بر رهنمودهای اخلاقی کوپ تهیه و تنظیم شده است. همچنین گزارشی کوتاه از توجه مجله های علمی ایران به رهنمودها و بیانیه های اخلاق همتراز خوانی آمده است.

مقاله علمی- پژوهشی: حق مالکیت بر پایان نامه ها و رساله های دانشجویی از منظر حقوق مالکیت فکری (مطالعه تطبیقی). مدیریت / اطلاعات ۲ (۱): ۱۴۴-۱۶۸.

پایان نامه ها و رساله های دوره های تحصیلات تکمیلی از مهم ترین برآیندهای پژوهشی دانش آموختگان این دوره ها هستند. ایده اصلی در این آثار مربوط به دانشجو است، اما گروه راهنمایی و مؤسسه های آموزشی نیز در تکمیل اثر نقش دارند. با این حال، حقوق مادی و معنوی هریک از افراد یا نهادهایی که در تکمیل این آثار نقش دارند هنوز مشخص نیست. در این مطالعه سعی شده این مسئله در ایران با رویکرد حقوقی بررسی شود. هدف اصلی این پژوهش، بررسی و مطالعه تطبیقی متون قانونی مرتبط در ایران و دو کشور توسعه یافته، یعنی ایالات متحده و کانادا است. حقوق مالکیت فکری از زیرساخت های گردآوری، سازمان دهی و اشاعه پایان نامه ها و رساله های دانشجویی است و لذا ضرورت پژوهش در این زمینه اجتناب ناپذیر است. رویکرد پاسخگویی به پرسش های پژوهش، کیفی، و روش پژوهش «تحلیل اسناد» است. جامعه بررسی این پژوهش شامل مقررات مرتبط با کپی رایت، به ویژه درباره پایان نامه ها و رساله ها در کشورهای منتخب می شود. یافته های پژوهش نشان می دهد توجه آیین نامه های دانشگاه های ایالات متحده و کانادا به مسائل مرتبط با کپی رایت پایان نامه ها و رساله ها بیش از مؤسسه های ایرانی است. علیرغم تأثیر اساتید راهنما، مشاور، و داور در پایان نامه، همواره شخص دانشجو مالک «اثر» و حقوق ناشی از آن - به تعبیر قانون حمایت - به شمار می آید.

مقاله علمی- پژوهشی: حق پدیدآور مقاله علمی- پژوهشی بر آگاهی از سرنوشت اثر (بررسی مرحله داوری، مطالعه تطبیقی). مدیریت / اطلاعات ۳ (۲): ۱-۲۶.

پس از آن که نویسنده دست نوشته اش را در سامانه نشریات علمی- پژوهشی به ثبت رساند، آیا چنین حقی دارد که از سرنوشت دست نوشته اش در فرایند پذیرش تا چاپ آن آگاهی یابد یا نه؟ و اگر چنین است، این حق در حقوق ایران بر کدامیک از مبانی حقوقی و مستندات قانونی استوار است. نگاهی به راهنمای نشریات علمی- پژوهشی در ایران نشان می دهد که تاکنون به این موضوع و چنین حقی توجه نشده است، در حالی که در علمی- پژوهشی غیر ایرانی، زمان بندی ارائه شده در راهنمای پذیرش مقاله ها نشان می دهد که این گروه از نشریات تا حدی چنین حقی را به رسمیت شناخته اند. در این مقاله ضمن

بیان مبانی حقوقی وجود این حق در حقوق ایران، از طریق مقایسه و مطالعه تطبیقی، وضعیت موجود در نشریات مهم علمی- پژوهشی در ایران و نیز چند کشور خارجی بررسی شده و با ارائه نمودارها و سنجش‌های لازم، علاوه بر آن که وجود این حق در ایران نیز به اثبات رسیده، پیشنهاد شده که در نشریات علمی-پژوهشی ایران نیز در راهنمای پذیرش مقاله‌ها، به اعلام زمان‌بندی مربوط به هریک از مراحل موجود در فرایند پذیرش تا چاپ مقالات، به‌ویژه مرحله داوری توجه شود.

مقاله علمی-پژوهشی: تحلیل مقایسه‌ای دو چارچوب مفهومی در اخلاق آموزش الکترونیک. مدیریت اطلاعات ۱ (۱): ۱۲۱-۱۰۴.

گرچه آموزش الکترونیکی، توانایی‌ها و امکانات بالقوه‌ای را برای گسترش افق‌های آموزشی و علمی به ارمغان می‌آورد، اما ممکن است کیفیت و چگونگی تأثیر این تغییرات و هم‌چنین عواملی که این تغییرات را به هنگام استفاده از آن شتاب می‌بخشد برای مان‌چندان روشن و شفاف نباشد. چنین ابهام‌هایی موجب پیدایش مسائل و موضوعات اخلاقی و اجتماعی گسترده‌ای پیرامون این مصنوع فناورانه می‌شود. در اینجا، توجه به رابطه آموزش الکترونیکی و جامعه هدف برای دستیابی به مفهوم‌سازی‌های نوین و مرتبط با اخلاق آموزش الکترونیکی بسیار حائز اهمیت است. از این رو، مهم‌ترین وظیفه اخلاق آموزش الکترونیکی، پیشنهاد و ارائه چارچوب مفهومی مناسب برای تبیین رابطه هنجاری میان آموزش الکترونیکی و جامعه است. در این مقاله، برای معرفی و بررسی چارچوب‌های مفهومی بدیل در اخلاق آموزش الکترونیکی مبتنی بر دو رهیافت فلسفی موجبیت‌گرایی فناورانه و برساخت اجتماعی فناوری، مدل تحلیلی جفریز-استال-مک‌راب را مبنای این تحلیل مقایسه‌ای قرار می‌دهیم. در پایان، پس از تجزیه و تحلیل ماهیت اخلاق آموزش الکترونیکی مبتنی بر مدل سه‌جانبه پداگوژی، فناوری اطلاعات و اخلاق ذیل دو رهیافت مذکور به تعریف‌های بدیلی از اخلاق آموزش الکترونیکی دست می‌یابیم.

مقاله علمی-پژوهشی: چارچوبی برای تحلیل موقعیت‌های اخلاقی در پژوهش‌های اینترنتی. مدیریت اطلاعات ۴ (۲): ۸۸-۶۳.

اخلاق پژوهش اینترنتی زیرمجموعه‌ای از اخلاق کاربردی است که به‌عنوان یک حوزه مطالعات میان‌رشته‌ای، رشته‌های علمی و تخصصی متعددی را درگیر می‌کند. هدف آن بررسی، ارائه و به‌کارگیری رهنمودهای اخلاقی برای انجام فعالیت‌های پژوهشی، خصوصاً با تمرکز بر سوژه‌های انسانی در پژوهش‌های اینترنتی است. این مقاله با رویکردی توصیفی، مبتنی بر روش‌شناسی پژوهش‌های اسنادی و در چارچوب مطالعات کتابخانه‌ای ارائه گردیده است. بر این اساس تلاش شده است با مراجعه

به منابع و مراجع تخصصی، اصیل و روزآمد، ابتدا تصمیم‌گیری اخلاقی در پژوهش‌های اینترنتی معرفی گردد. سپس استدلال می‌شود که تصمیم‌گیری‌های اخلاقی باید بر اساس موقعیت‌های پژوهشی در محیط اینترنت به صورت موردی و با رویکردی پایین به بالا اتخاذ گردد. دو شاخص امکانات اینترنتی و همچنین موضوعات اخلاقی، معیارهای اساسی در بررسی و تحلیل چالش‌های اخلاقی در پژوهش‌های اینترنتی معرفی می‌شود. این شاخص‌ها تا حدی می‌تواند شرایط انعطاف‌پذیری را برای بررسی موقعیت‌های اخلاقی متنوع در پژوهش‌های اینترنتی با پرهیز از ارائه دستورالعمل‌های جهان‌شمول اخلاقی و تنها تکیه بر رهنمودها یا بینش‌های اخلاقی فراهم کند. شاخص‌های مذکور مؤلفه‌های جدول موقعیت‌های اخلاقی در پژوهش‌های اینترنتی را تشکیل می‌دهد. این جدول به پژوهندگان کمک می‌کند تا تصمیم‌گیری در موقعیت‌های اخلاقی متنوع را با توجه به مسئله اخلاقی و بستر تجلی آن در محیط اینترنت شناسایی و تحلیل نمایند.

مقاله علمی-پژوهشی: فرآیندی برای تدوین مرامنامه اخلاق پژوهش اینترنتی مبتنی بر روش اقدام‌پژوهشی. اخلاق در علم و فناوری ۱۴ (۲): ۷-۱.

اخلاق پژوهش اینترنتی زیرمجموعه‌ای از اخلاق کاربردی است که هدف آن بررسی، ارائه و به‌کارگیری رهنمودها و کدهای اخلاقی برای هدایت فعالیت‌های پژوهشی در فضای مجازی است. تدوین این مرامنامه مبتنی بر دو روش پژوهشی اسنادی و اقدام‌پژوهی است. فرآیند اقدام‌پژوهی در چهار مرحله تحقق می‌یابد: ۱) تشخیص، ۲) برنامه‌اقدام، ۳) انجام اقدام و ۴) ارزیابی اقدام. مرحله تشخیص مسائل اخلاقی برای تنظیم پیش‌نویس کدهای اخلاقی مبتنی بر روشی اسنادی است. در این چارچوب با گردآوری منشورها و مرامنامه‌های اخلاقی متعدد و قابل اطمینان، مهمترین مسائل اخلاقی در پژوهش‌های اینترنتی استخراج، و کدهای اخلاقی مرتبط صورتبندی و به عنوان پیش‌نویس مرامنامه در کارگروهی تخصصی مورد ارزیابی نقادانه قرار می‌گیرد و برای انجام اقدام به سازمان مربوطه ارسال می‌شود. هدف از تدوین این مرامنامه، معرفی فرآیندی گام به گام برای تدوین مرامنامه اخلاق پژوهش اینترنتی و ارائه کدهایی اخلاقی به‌منظور هدایت و سازمان‌دهی فعالیت‌های پژوهشی محققان در فضای مجازی است. مرامنامه اخلاق پژوهش اینترنتی به عنوان متممی بر منشور و موازین اخلاق پژوهش وزارت عتف در ۹ فصل و ۱۵ بند در چارچوب اصول و موازین اخلاق پژوهش آن وزارتخانه تهیه و تنظیم شده است.

مقاله علمی-پژوهشی: پردازش نظام‌مند قانون: مطالعه موردی قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی. پژوهش‌نامه پردازش و مدیریت اطلاعات ۳۵ (۴): ۸۲۰-۸۹۳.

قانون مجموعه‌ای از گزاره‌های نهادی است که کنش‌هایی را برای کنشگران ملزم، منع، یا مجاز می‌کند. شناخت این گزاره‌های نهادی زبان-محور به فهم بهتر فرایندها و طراحی خط‌مشی‌هایی کارا تر کمک می‌کند. با این حال، پیچیدگی‌های زبانی موجود در متن این گزاره‌ها پردازش آن‌ها را با چالش‌هایی مواجه ساخته است. برای غلبه بر این مشکلات در این مقاله روشی نظام‌مند مبتنی بر ابزار گرامر نهادی برای پردازش قوانین در زبان فارسی ارائه می‌شود. ابزار گرامر نهادی در تحلیل گزاره‌ها از یک ساختار عمومی نحوی شامل پنج مؤلفه «ویژگی»، «تکلیف»، «هدف»، «شرایط»، و «وگرنه» بهره می‌گیرد. از این میان، مهم‌ترین مؤلفه که باید با توجه به ویژگی‌های زبان فارسی به عنوان زبان زمینه‌ای در این پژوهش بیشتر مد نظر قرار گیرد، مؤلفه تکلیف است. در این راستا با بررسی پیشینه و مطالعه قوانین موجود، مصادیق بیان تکلیف در زبان فارسی در قالب افعال وجهی، جمله‌های اسنادی، و جمله‌های خبری شناسایی و بر حسب نوع تکلیف دسته‌بندی می‌شوند. سپس، مؤلفه‌های موقعیت کنش و روابط آن‌ها با یکدیگر به صورت نظام‌مند مشخص می‌گردد. در نهایت، روش نظام‌مند پیشنهادی برای تحلیل قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی به کار بسته می‌شود.

مقاله علمی-پژوهشی: توسعه راهکارهایی برای دسترسی آزاد به تمام‌متن پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها در بافت مؤسسات آموزشی و پژوهشی ایران. پژوهش‌نامه پردازش و مدیریت اطلاعات ۳۶ (۲): ۳۵۸-۳۸۹.

دانشجویان به عنوان پژوهشگران به منابع ارزشمند مرتبط با رشته‌هایشان نظیر پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها نیاز دارند. مؤسسات آموزشی و پژوهشی باید از دسترسی آزاد حمایت نمایند تا اطلاعات به آسانی برای پژوهشگران، دانشمندان و دانشجویان در دسترس باشند. با این وجود، برخی از مراکز آموزشی و پژوهشی از در دسترس قرار دادن پایان‌نامه‌ها و رساله‌های خود خودداری می‌کنند و دلایل متنوعی را برای این عدم دسترسی اعلام می‌دارند. این پژوهش، با شناسایی این دلایل سعی در رفع آنها دارد. بدین منظور ابتدا با توجه به نتایج پژوهش‌های پیشین سیاهه‌ای از عواملی که بر دسترسی آزاد بر پایان‌نامه و رساله‌ها تأثیر گذار هستند استخراج می‌شود. سپس، به منظور تکمیل و نهایی کردن سیاهه مذکور، میزان تأثیر این عوامل توسط روش دلفی و با ابزار پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفته است. پانل دلفی در این پژوهش متشکل از ۱۴ عضو هیأت علمی مؤسسات آموزشی و پژوهشی شهر تهران است که به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که عواملی نظیر قوانین و مقررات، تأثیر اجتماعی، فناوری اطلاعات، اعتبار نویسنده، مشاهده‌پذیری، آگاهی ادراکی، نگرش نسبت به دسترسی آزاد، خودباوری در انتشار دانش، کنترل‌پذیری، سازگاری ادراکی و فرهنگ بر دسترسی آزاد به پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها تأثیر دارند.

مقاله علمی- پژوهشی: هیچ پژوهشی بی عیب نیست: کاوش محدودیت‌های پژوهش در پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی ایران. پژوهش‌نامه پردازش و مدیریت اطلاعات ۳۶ (۱): ۹۵-۱۲۶.

بخش محدودیت‌های پژوهش در آثار دانشگاهی اهمیتی کلیدی دارد و اشاره به آن‌ها خوانندگان را در فهم و به کارگیری نتایج راهنمایی می‌کند. هدف از این پژوهش آگاهی از میزان، گونه، و چگونگی اشاره به محدودیت‌های پژوهش در پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها (پارساهای ایران است. ۶۶۴ پارسای ایرانی منتشرشده از سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۷ به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای از پایگاه «گنج ایرانداک» گزینش شدند و در فصل پایانی ۵۷۸ اثر از آن‌ها مطالعه شد. با روش «تحلیل محتوا» آثاری که به محدودیت‌های پژوهش اشاره کرده بودند، تجزیه و تحلیل شدند و کدها و دسته‌های موضوعی شکل گرفتند. نسبت آثاری که محدودیت‌های پژوهش را گزارش کرده‌اند، بسیار پایین و پیرامون ۱۷ درصد است که پیرامون ۶۴ درصد از آنها سرنویس ویژه‌ای برای این بخش دارند. روند گزارش محدودیت‌ها در یک دهه گذشته افزایشی نسبی داشته است و دانشجویان علوم انسانی به این گزارش‌ها بیشتر توجه نشان داده‌اند. روی هم رفته، ۲۲ محدودیت کلیدی ۲۶۸ بار در پارساهای ایران تکرار شده‌اند و در این میان «سوگیری در نمونه‌گیری» با ۲۹ تکرار، فراوانی بیشتری دارد. نتایج حاکی از آن است که گزارش محدودیت‌های پژوهش در پارساهای مؤسسه‌های ایرانی بسیار پایین است. گزارش شفاف و درست این محدودیت‌ها می‌تواند به خوانندگان و ذی‌نفعان در فهم و کاربست کارآمد یافته‌های پژوهشی یاری رساند. از این رو، نقش استادان و مؤسسه‌های آموزشی برای آگاه‌سازی پژوهشگران تازه‌کار درباره اهمیت و ساختار بخش محدودیت‌های پژوهش کلیدی است. این نخستین پژوهشی است که بررسی محدودیت‌های پژوهش در پارساهای ایرانی را در کانون توجه جای داده است و می‌تواند راهنمای انجام پژوهش‌ها و آموزش‌های بیشتر در این زمینه باشد. کسان و یا نهادهایی که دست‌اندرکار کارهای پژوهشی هستند، مانند استادان، دانشجویان، دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، خوانندگان/ بهره‌برداران، و نهادهای پشتیبان مالی/ معنوی پژوهش از کلیدی‌ترین محدودیت‌های پژوهش آگاه می‌شوند.

مقاله علمی- پژوهشی: شناسایی و دسته‌بندی بد اخلاقی‌های علمی دانشجویان (مرور سیستماتیک). اخلاق در علم و فناوری ۱۵ (۲): ۳-۱۴.

برنامه‌ریزی کاهش بد اخلاقی‌های علمی در بین دانشجویان نیاز به شناخت مقوله‌ها و مصادیق آن دارد. هدف این پژوهش تعیین و دسته‌بندی مقوله‌های بد اخلاقی‌های علمی در بین دانشجویان دانشگاه است. این پژوهش در دسته مطالعات توصیفی است و گردآوری اطلاعات به روش مرور نظام‌مند انجام شد. جامعه آماری شامل کلیه مقالات پژوهشی مرتبط با بد اخلاقی‌های علمی دانشجویان در پایگاه‌های

اطلاعاتی (اسکوپوس، وب آوساینس، و پاب مد) در بازه زمانی از ابتدای نمایه آنها تا ابتدای سال ۲۰۱۷ است (۳۷۲۷ مقاله). نمونه گیری پس از طی فرایند: شناسایی، غربالگری، شایستگی، و شامل شدن، صورت گرفت و ۶۳ مقاله به عنوان نمونه انتخاب شد. با مطالعه متن کامل مقالات مصادیق کدگذاری و در زیر گروه های بزرگ تر (مقوله ها) دسته بندی شدند. جهت اعتبارپذیری یافته ها از تکنیک خودبازبینی محقق استفاده شد. یافته ها نشان داد مقوله های اصلی بد اخلاقی های علمی دانشجویان شامل: سرقت علمی (نقل قول کردن نادرست، رونویسی نادرست، استناد نادرست، خودسرقتی، سرقت علمی ایده، ترجمه غیرمجاز، مقاله یا متن معجون، سرقت کلی آثار، سرقت بخشی از آثار)، تقلب (در امتحان و در تکالیف درسی)، دستکاری (تحریف و جعل)، کمک غیر مجاز (تبانی و سایه نویسی) و کلاهبرداری (دروغگویی) است. مقوله ها و مصادیق یافت شده در پژوهش را می توان در جهت پیشگیری و جلوگیری از ارتکاب بد اخلاقی علمی دانشجویان به کار گرفت. سیاست گذاران می توانند از این یافته ها در تدوین و بهبود قوانین حقوقی، تصویب مقررات و آیین نامه های انضباطی و ارایه راهکارهای تربیتی، اخلاقی و آموزشی در جهت کنترل بد اخلاقی علمی استفاده نمایند.

مقاله علمی-پژوهشی: تأثیر کلان داده ها بر تحول مفهومی عمل و عاملیت اخلاقی. / اخلاق در علم و فناوری ۱۶ (۲): ۱۸-۲۴.

کلان داده ها به مجموعه عظیمی از داده ها گفته می شود که جمع آوری، تحلیل و مدیریت آن ها فراتر از توان رایانه های شخصی در یک بازه زمانی مشخص است. کلان داده ها به عنوان یک منبع عظیم اطلاعاتی می تواند ابعاد مختلف زندگی اجتماعی و اخلاقی انسان ها را تحت تأثیر قرار دهد. همراه با توسعه و گسترش کلان داده ها و فناوری های مبتنی بر آن، ابعاد اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، و به طور کلی زیست بوم اطلاعاتی جهان معاصر دستخوش تحولاتی بنیادی گردیده است، آن چنان که این تحولات موجب پیدایش مسائل و چالش های اخلاقی نوظهور و متعددی شده است. یکی از مهم ترین چالش های اخلاقی، تأثیر کلان داده ها بر عاملیت اخلاقی شهروندان در جامعه اطلاعاتی است. در این مقاله با مراجعه به منابع تخصصی، ابتدا مفهوم عاملیت اخلاقی معرفی و در ادامه پیامدهای کلان-داده ها بر عاملیت اخلاقی بررسی می گردد. توسعه کلان داده ها و فناوری های مرتبط با آن، مؤلفه های چهارگانه (۱) اراده آزاد و امکان انتخاب، (۲) آگاهی و اطلاع از نتایج عمل، (۳) وجود رابطه علی میان عمل و نتایج عمل، و (۴) قدرت و توانایی عامل های اخلاقی را به شدت تحت تأثیر قرار می دهد. این در حالی است که این مؤلفه ها در نظام های اخلاقی سنتی به عنوان مهم ترین شروط برای تحقق عمل و عاملیت اخلاقی معرفی می شوند. تأثیر کلان داده ها بر مؤلفه های چهارگانه عاملیت اخلاقی را می توان در سه سطح تبیین

کرد: ۱) تضعیف مفاهیم سنتی، ۲) تغییر در مفاهیم سنتی، و ۳) توسعه مفاهیم جدید. بر این اساس، نتیجه گرفته می‌شود که کلان‌داده‌ها شروط اساسی عاملیت اخلاقی در نظام‌های اخلاقی سنتی را مستلزم تغییر، تحول و توسعه می‌نماید.

مقاله علمی-پژوهشی: رویکرد فازی و شبکه‌ای به سرقت ادبی. رامبرد فرمینگ ۵۵ (۳): ۱۱۱-۱۳۳.

سرقت ادبی یکی از مهم‌ترین معضلات اخلاق پژوهش و در کل حرفه نویسندگی در کشور ماست. علی‌رغم اینکه آثار متعددی در زمینه سرقت ادبی وجود دارد، به گمان نگارنده، هنوز در مورد خود مفهوم سرقت ادبی، ترجمه آن و نیز نحوه تشخیص مصادیق این مفهوم نیاز به بحث و ضرورتی وجود دارد. ارائه تعریفی چندکلمه‌ای یا چند سطری از سرقت ادبی آسان‌ترین و همزمان مسئله‌دارترین کاری است که می‌توان انجام داد. در این مقاله پس از بررسی اجمالی ادبیات موضوع، در وهله نخست به تحلیل مفهوم سرقت ادبی و نقد برخی از تعاریف رایج آن خواهیم پرداخت. سپس با تفکیک پلاجیاریزم از سرقت و نقض حق مؤلف نشان خواهیم داد که تعبیر «سرقت ادبی» ترجمه چندان دقیقی برای پلاجیاریزم نیست و تلاش خواهیم کرد که بدیل بهتری را معرفی کنیم. پس از آن با تحلیل مؤلفه‌های اخلاقی این پدیده استدلال خواهیم کرد که سرقت ادبی مفهومی فازی است و در تعیین مصادیق این مفهوم و درجات آنها شبکه‌ای از عوامل متنی و فرامتنی نقش بازی می‌کنند. برای این کار ما هشت موقعیت را ترسیم خواهیم کرد که در آن عوامل متنی و فرامتنی در تعیین مصادیق سرقت ادبی و درجات آنها اثرگذار هستند.

مقاله همایشی: چشم‌اندازی دموکراتیک به اخلاق پژوهش اینترنتی: مقایسه‌ای میان دو سند اخلاقی ۲۰۰۲ و ۲۰۱۲ انجمن پژوهش‌گران اینترنتی. در چکیده مقالات کنگره بین‌المللی اخلاق در علوم و فناوری، ۵۸-۵۹.

حوزه مطالعات اخلاق پژوهش در فضای مجازی یا اخلاق پژوهش اینترنتی در قلمرو اخلاق کاربردی قرار می‌گیرد و محل تلاقی اخلاق پژوهش و اخلاق فضای مجازی (یا اخلاق اینترنت) است. این حوزه مطالعاتی، به تجزیه و تحلیل مسائل اخلاقی و به کارگیری اصول و رهنمودهای اخلاق پژوهش در فعالیت‌هایی پژوهشی می‌پردازد که در این فعالیت‌ها از اینترنت به عنوان ابزار یا محیط پژوهش استفاده می‌گردد. از نظر برخی اندیشمندان، با عبور از فناوری‌ها و امکانات مبتنی بر وب ۱،۰، مرزهای میان کاربران و تولیدکنندگان وب، مصرف و مشارکت، متخصص و غیرمتخصص، بازی و کار، داده و شبکه، و واقعی و مجازی در حال محو شدن است.

از این رو، پیدایش و پذیرش اجتماعی فناوری‌های مبتنی بر وب ۲ (و نسل‌های پس از آن) به پژوهشگران فعال در پژوهش‌های اینترنتی فرصت می‌دهد که به اخلاق پژوهش در فضای مجازی نگاهی دوسویه یا تعاملی داشته باشند.

مقاله همایشی: مروری بر اخلاق داوری در پژوهش: بررسی رهنمودهای اخلاقی در مجله‌های علمی. در چکیده مقالات کنگره بین‌المللی اخلاق در علوم و فناوری، ۷۳-۷۴.

داوری پژوهش‌ها، گونه‌ای رفتار علمی است که برای بررسی دقیق، عالمانه و منصفانه یک اثر یا فعالیت علمی یا پژوهشی اهمیت بسیار زیادی دارد. این فرآیند ذهنی، دربرگیرنده تلاش برای بررسی اصالت، ارزش، اثرگذاری، نوآورانه بودن و به طور کلی اهمیت یک اثر یا فعالیت پژوهشی است. با این حال، این فعالیت علمی یکی از اجزای جدایی‌ناپذیر اخلاق نشر علمی نیز محسوب می‌شود و داوران همراه با نویسندگان، سردبیران و ویراستاران از مهم‌ترین اجزای نشر علمی، به‌ویژه نشر مقاله‌های علمی در نظر گرفته می‌شوند.

از آن‌جا که داوران به‌عنوان متخصصانی که بیرون از فعالیت پژوهشی قرار دارند و با هدف بهبود برون‌دادهای پژوهش انتخاب می‌شوند، بنابراین برخی ملاحظه‌های اخلاقی در این میان پدید می‌آید که لازم است مورد توجه قرار گیرد. یکی از این ملاحظه‌ها، اخلاق داوری است و به‌نظر می‌رسد خلأ نبود نگاهی نظام‌مند و تحلیلی نسبت به رهنمودهای اخلاقی ارائه شده در مجله‌های علمی در میان پژوهش‌های علمی به چشم می‌خورد. از سوی دیگر، چشم‌انداز مجله‌های علمی داخلی به اهمیت و جایگاه اخلاق داوری سهل‌انگارانه به‌نظر می‌رسد. به‌ویژه این که نگاهی متمایز به اخلاق داوری در این انتشارات علمی می‌توان زمینه‌ساز بهبود برون‌داد پژوهش‌های علمی نیز باشد. بنابراین، پژوهش کنونی به‌دنبال واکاوی و بررسی رهنمودها، اصول و گداهای اخلاقی ارائه شده در مجله‌های علمی به منظور دستیابی به هسته اصلی مؤلفه‌های موجود در این رهنمودهاست.

مقاله همایشی: ابعاد مؤثر بر تصمیم‌گیری‌های اخلاقی در اخلاق پژوهش. در چکیده مقالات نخستین همایش ملی آسیب‌شناسی پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها در حوزه علوم انسانی-اسلامی، ۱۵۷-۱۶۹.

اخلاق پژوهش به بررسی موضوعات و چالش‌های اخلاقی در انجام فعالیت‌های پژوهشی پرداخته، و هدف خود را ارتقاء سلامت اخلاقی فعالیت‌های پژوهشی و نهادینه ساختن ارزش‌های اخلاقی در جامعه پژوهشگران تعریف می‌نماید. یکی از مهم‌ترین گام‌های اخلاق پژوهش، تصمیم‌گیری اخلاقی در موقعیت‌های پژوهشی است که می‌تواند تحت تأثیر ابعاد متعددی قرار بگیرد: (۱) رهنمودهای اخلاق حرفه‌ای و هنجارهای تخصصی و علمی؛ (۲) نظریه‌ها و اصول اخلاقی؛ (۳) نظارت اخلاقی از طریق

نهادهای بررسی اخلاق پژوهش؛ و ۴) نظارت حقوقی از طریق نهادهای مرتبط. در این مقاله، تأثیر این ابعاد بر تصمیم‌گیری‌های اخلاقی معرفی می‌شود.

مقاله همایشی: بررسی امکان تحقق اخلاقی نظام مالکیت فکری در خدمت توسعه علم و فناوری. در چکیده مقالات دومین همایش ملی آسیب‌شناسی پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها در حوزه علوم انسانی-اسلامی، ۱۰۷-۱۱۸.

تحقق تاریخی نظام مالکیت فکری نشان می‌دهد این نظام حقوقی بیش از آنکه مبتنی بر انگیزه‌هایی اخلاقی برای توسعه نظام علم و فناوری باشد، بر پایه مشوق‌هایی اقتصادی در راستای تضمین منافع مادی پدیدآورندگان و مخترعان بوده است. از این رو، اجرای فراگیر و قدرتمند نظام مالکیت فکری بعضاً می‌تواند بر خلاف مدعای متعارف طرفداران اقتصادی این نظام حقوقی، نه تنها به توسعه نظام علم و فناوری بیانجامد، بلکه می‌تواند به عنوان مانعی جدی در برابر این توسعه باشد. امروزه، وجود چنین دغدغه‌هایی موجب شده است که ابعاد نظری مالکیت فکری مورد تأملات نقادانه و مطالعات اخلاقی قرار بگیرد. در اینجا، پرسش اصلی این است که چگونه می‌توان میان حمایت از مالکیت فکری دستاوردهای علمی و فناوری برای پدیدآورندگان و صاحبان این حقوق از سویی، و از سوی دیگر دسترسی جامعه به منافع عمومی این دستاوردها توازن و تعادلی برقرار کرد؟ بر این اساس، از آنجا که نظام مالکیت فکری ممکن است پیامدهای نه‌چندان مطلوبی بر خیر و منافع عمومی جامعه داشته باشند، بهترین سیاست برای تأمین خیر عمومی جامعه می‌تواند برقراری تعادلی مناسب میان کنترل عمومی و خصوصی اطلاعات علمی و فناورانه باشد. اگر چه شرکت‌های خصوصی برای کنترل برخی اطلاعات در دوره‌های زمانی محدود باید مجاز شناخته شوند، اما حجم زیادی از اطلاعات نیز باید در اختیار عموم قرار گیرد. مسائل مهم سیاسی برای ادارات دولتی، دادگاه‌ها، و قانون‌گذاران حول محور برقراری تعادل مناسب میان کنترل عمومی و خصوصی شکل می‌گیرد. در این مقاله، مصادیق برخی از این اولویت‌ها در قالب محدودیت‌هایی بر اجرای نظام مالکیت فکری معرفی خواهد شد.

مقاله همایشی: بررسی سوء رفتار علمی میان کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه: مطالعه مرور سیستماتیک. در چکیده مقالات دومین کنفرانس ملی علوم انسانی و توسعه.

مؤسسات علمی به طور مکرر بر این مسئله تأکید دارند که باید استراتژی‌هایی جهت کاهش سرقت علمی در میان دانشجویان و محققان خود بکار گیرند. هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی و شناسایی مصداق‌های سوء رفتار علمی میان کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه است. پژوهش حاضر به روش مرور سیستماتیک انجام شد. مراحل این پژوهش طبق استاندارد کوکران در هشت گام: انتخاب موضوع، تعیین معیارهای ورود و خروج، تعیین استراتژی جستجو با استفاده از ابزارهای موجود در پایگاه

اطلاعاتی و کلیدواژه‌های مرتبط استاندارد، تعیین مکان مطالعه) در پژوهش حاضر مناسب‌ترین پایگاه‌های اطلاعاتی موجود شامل اسکوپوس، وب‌آوساینس و پاپ‌مد بود. انتخاب مطالعات (مطالعه چکیده ۳۷۲۷ مقاله)، ارزیابی کیفیت (انتخاب ۶۲ مقاله)، استخراج داده‌ها، تحلیل و ارائه نتایج انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد که مصادیق سرقت علمی در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه متفاوت است. در کشورهای توسعه‌یافته بیشتر مصادیق شامل تقلب در تکالیف کالسی و تقلب در جلسه امتحان است که از مصادیق بدرفتاری دانشگاهی است و کمتر مصادیق سرقت علمی محسوب می‌شود و در کشورهای در حال توسعه بیشتر مصادیق مرتبط با سرقت علمی خصوصاً مصادیق کپی کردن نادرست و استاد نادرست و پارافریز کردن نادرست است و همچنین همکاری‌های غیرمجاز مانند سایه‌نویسی و تبانی است. نکته قابل توجه این است که در هر دوی کشورهای دست‌کاری (جعل و تحریف) اطلاعات در بین دانشجویان دانشگاه در کمترین میزان مصادیق است. به نظر می‌رسد برنامه‌ریزی جهت کاهش مصادیق سرقت علمی با تأکید بر مصادیق‌های به دست آمده در هر دسته از کشورها جهت کاهش و پیشگیری از این موضع می‌تواند مفید و موثر باشد. نکته مهم در این زمینه وجود قوانین و مقررات مبارزه با سرقت علمی و آموزش‌های پیشگیری از آن در کشورهای توسعه‌یافته بود و میزان آشنایی و آگاهی دانشجویان با قوانین و مقررات مورد بررسی پژوهش‌های بسیاری قرار گرفته بود، لیکن در کشورهای در حال توسعه در مرحله تدوین قوانین و مقررات هستند و در مرحله آغاز آموزش‌های جلوگیری از سرقت علمی می‌باشند.

میزگرد و سخنرانی علمی

ایرانداک برای گسترش گفتمان اخلاق پژوهش، در میزگردها و سخنرانی‌های علمی به زمینه‌های گوناگون این حوزه می‌پردازد و کارشناسان و استادان را برای گفت‌وگوهای انتقادی در این زمینه گرد می‌آورد و دستاوردهای آنها را در اختیار همگان می‌گذارد.

میزگرد تخصصی: سرقت علمی در پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها

ایرانداک به عنوان آرشیو ملی پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانش‌آموختگان تحصیلات تکمیلی کشور، همواره با دغدغه پشتیبانی از حقوق معنوی پدیدآوران و دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های کشور در این زمینه روبه‌رو بوده است. از این رو، افزون بر پی‌گیری زیرساخت‌های فنی برای کشف و پیش‌گیری از سرقت علمی، این موضوع دست‌مایه گفتمانی میان صاحب‌نظران این حوزه نیز گردیده است. ایرانداک سه میزگرد تخصصی با حدود ۱۰۰ نفر شرکت‌کننده در این زمینه برگزار کرده است. این میزگردها در سه محور آثار و پیامدهای سرقت علمی در پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها، نقش نظام آموزشی در این زمینه، و مقابله نرم‌افزاری با سرقت علمی برگزار شده‌اند.

میزگرد تخصصی: لزوم تدوین برنامه درسی برای اخلاق پژوهش در راستای اثربخشی پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها

در این میزگرد به ترتیب دو سخنرانی ارائه شد: اهمیت تدوین برنامه آموزشی اخلاق پژوهش در نظام آموزش عالی؛ و نقش دانش و اخلاقی‌پنداری در کاهش سرقت علمی (نمونه موردی کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران).

در نخستین ارائه به بیان اهمیت این موضوع پرداخته شد که پژوهش‌های علمی در کنار برخورداری از اعتبار روش‌شناختی بایستی تامین‌کننده ارزش‌های اخلاقی نیز باشد. در حالی که مهم‌ترین دستاورد تامین اعتبار روش‌شناختی در یک پژوهش علمی، تضمین صحت یافته‌ها و نتایج آن است، می‌توان ادعا کرد مهم‌ترین دستاورد تامین ارزش‌های اخلاقی در یک پژوهش علمی نیز می‌تواند به اعتماد عمومی جامعه بیانجامد. از این رو، ناکامی در تثبیت ارزش‌های اخلاقی در پژوهش‌های علمی ممکن است به اختلال در اعتماد عمومی جامعه نسبت به نهاد اجتماعی علم منجر شود. این مسئله، وقتی اهمیتی مضاعف می‌یابد که دستیابی به دستاوردهای علمی برای محققان با منافع اقتصادی، اجتماعی و سیاسی آنان پیوندی عمیق برقرار نماید، آن‌چنان که تعلل در دستیابی به این دستاوردها می‌تواند به ناکامی ایشان در کسب این منافع بیانجامد. از این رو به نظر می‌رسد، نظام آموزش عالی نیازمند برنامه‌ریزی مناسبی برای آموزش و ترویج اخلاق پژوهش در تحقیقات علمی و فناوریانه است. این ضرورت، نشان می‌دهد صرفاً

تمرکز محققان بر اعتبار روش‌شناختی پژوهش‌های ایشان برای توسعه دستاوردهای علمی و فناوری اگرچه شرط لازم است، اما شرط کافی برای توسعه پایدار نظام علم و فناوری نیست.

ارائه دوم با بیان این چالش آغاز شد که سرقت علمی دانشجویان، و یا اعمال غیرقانونی در زمینه‌های علمی، یک مشکل جدی برای دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی است. اگرچه شیوع و میزان دقیق سرقت علمی در بسیاری از مطالعات به دلیل ماهیت موضوع ناشناخته است، مطالعات بسیاری بر افزایش میزان سرقت علمی در کشورهای مختلف دنیا صحنه گذاشته است. گسترش و ترویج سرقت علمی می‌تواند خسارات جبران‌ناپذیری بر بدنه علمی دانشگاه‌ها و فضای پژوهشی در کشور وارد سازد. در این سخنرانی یافته‌هایی در زمینه میزان دانش و شناخت کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران نسبت به مصادیق سرقت علمی بیان شد. از آنجا که هر مصداقی که از دیدگاه کاربران سرقت علمی محسوب می‌شود به همان اندازه نیز در صورت انجام کاری غیراخلاقی محسوب می‌شود و کاربران می‌دانند آنچه سرقت علمی است غیراخلاقی هم هست. کاربرانی که مصادیق سرقت علمی را می‌شناسند، آن‌ها را عملی غیراخلاقی می‌دانند و در نتیجه کمتر هم به انجام آن می‌پردازند، این موضوع تأکیدی است بر مسئله آموزش و نیاز به توسعه آموزشی و پرورشی دانشجویان، چراکه دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی و پژوهشی با آموزش صحیح و اطلاع‌رسانی در خصوص مصادیق و ابعاد و نمونه‌های سرقت علمی می‌توانند سبب افزایش دانش کاربران خود در این حوزه شوند و افزایش دانش، سبب کاهش سرقت علمی می‌شود.

میزگرد تخصصی: اخلاق سیاست‌گذاری علم، فناوری و نوآوری

عناوین نشست‌های این میزگرد عبارت بودند از: ۱. معرفی شش موضوع محوری در اخلاق سیاست‌گذاری علم و فناوری، و ۲. اخلاق سیاست‌گذاری علم و فناوری به مثابه فرآیندی دموکراتیک. در نشست اول به موضوع اخلاق سیاست‌گذاری به‌طور عام پرداخته شد؛ حوزه‌ای مطالعاتی که از آن با عنوان سیاست‌گذاری عمومی نام می‌برند و نسبت آن با مباحث اخلاقی. اخلاق سیاست‌گذاری حوزه‌ای است که می‌توانیم بگوییم هم ذیل اخلاق کاربردی است و هم ذیل اخلاق فناوری. این زمینه مطالعاتی، از آغاز شکل‌گیری تا امروز دربردارنده موضوعات و زمینه‌های اخلاقی پراکنده‌ای در حوزه سیاست‌گذاری است. در این ارائه تلاش شد این موضوعات و زمینه‌ها را به‌طور خلاصه مطرح و به این سوال پاسخ داده شد که این موضوعات پراکنده را چگونه می‌توان نظم و ترتیبی بخشید و مبنایی نظری برای آن‌ها فراهم آورد. در نشست دوم به این سوال پرداخته شد که اصولاً چه چیزی اخلاقی عمل کردن یک سیاستگذار را امکان‌پذیر می‌کند؟ یعنی چه شرایطی را می‌توان تصویر کرد که یک سیاستگذار بتواند به‌نحو اخلاقی سیاست‌گذاری کرده و تصمیم‌گیری نماید؟ اولین شرط لازم برای اخلاقی عمل کردن این است

که قدرت انتخاب داشته باشیم، و دومین شرط لازم این است که انتخاب و تصمیمی که می‌گیریم، بتواند تغییری ایجاد کند. بر این اساس، اگر شروط فوق برای یک سیاستگذار احراز نشود، ممکن است سخن گفتن درباره اخلاق سیاست‌گذاری اعتباری نداشته باشد. در این نشست بررسی شد که چگونه می‌توان این شروط را برای اخلاقی عملی کردن یک سیاست‌گذار تحقق بخشید.

سخنرانی علمی: بررسی سرقت علمی از دیدگاه حقوقی

قوانین مرتبط با سرقت یافته علمی به طور عام شامل دو قانون «حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان» و «قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی» است. علت افزایش آمار سرقت علمی در دانشگاه‌های کشور شامل دلایلی چون افزایش دوره‌های تحصیلات تکمیلی، لزوم ارائه پایان‌نامه و رساله، اشتغالات متعدد استادان به علت‌های مختلف، و امکان دسترسی سریع به متون است.

اینکه موضوع سرقت علمی افزایش می‌یابد و پیگیری جدی نمی‌شود نیز به دلایل زیر برمی‌گردد:

- اخلاقی شدن قوانین و مقررات؛
- تبدیل قانون به پیشنهاد و توصیه؛
- بی‌رنگ شدن ضمانت‌های اجرایی؛
- هزینه‌بر بودن پیگیری؛
- نزدیک شدن مجری قانون و بزه‌کار؛
- درهم‌تنیدگی مجری بزه‌دیده و بزه‌کار؛
- خصوصی بودن جرم.

سخنرانی علمی: اخلاق پژوهش در فضای مجازی

پژوهش‌ها و فرآیندهایی پژوهشی که در آن از اینترنت و فضای مجازی به عنوان ابزار یا محیط پژوهش برای گردآوری داده‌ها، مجموعه داده‌ها، پایگاه داده‌ها یا دیگر منابع آنلاین به‌منظور انجام فعالیت‌های پژوهشی استفاده می‌شود، پژوهش اینترنتی یا پژوهش در فضای مجازی گفته می‌شود. اخلاق پژوهش در فضای مجازی به تجزیه و تحلیل مسائل اخلاقی و به‌کارگیری اصول و رهنمودهای اخلاق پژوهش در فعالیت‌هایی پژوهشی پرداخته می‌شود که مبتنی بر فضای مجازی بوده و در ساحت فضای مجازی انجام می‌گردد. به مجموعه اصول و رهنمودهایی اخلاقی گفته می‌شود که توجه و به‌کارگیری آنها در مواجهه با مسائل و چالش‌های اخلاق پژوهش در فضای مجازی، موجب بهبود موقعیت و ارتقای سلامت اخلاقی در تحقق فعالیت‌های پژوهشی می‌گردد، منشور اخلاق پژوهش اینترنتی یا منشور اخلاق پژوهش در فضای مجازی گفته می‌شود. برخی چالش‌هایی که در این پهنل به آن پرداخته شد عبارت

بودند از: صحت داده‌ها، رضایت آگاهانه، مالکیت داده‌ها، سرقت داده‌ها، حریم خصوصی و محرمانگی، گمنامی و ناشناختگی. در انتها نیز به چشم‌اندازی برای اخلاق پژوهش در فضای مجازی پرداخته شد.

سخنرانی علمی: اخلاق پژوهش و نگارش

وقتی صحبت از اخلاق پژوهش می‌شود مبحث تلفیق و تفکیک پژوهش و نگارش مطرح است و آن اینکه علم تا زمانی مبسوط نباشد قابل ارزیابی نیست و تا ارزیابی نشود به علیت نمی‌رسد بنابراین تحقیق و نگارش دو وجه و متمم یکدیگر هستند و زمانی که از نگارش علمی صحبت می‌کنیم به محتوای نگارش توجه داریم. بحث اخلاق پژوهش در متون و منابع، به صورت عام و با اشاره به مفاهیم کلی مانند صداقت، گشودگی ذهن و یکپارچگی و جامعیت مطرح شده است که هیچ کدام گویای تعریف اخلاق پژوهش نیست.

سخنرانی علمی: رعایت حق مؤلف در پایان‌نامه‌ها و رساله‌های الکترونیکی

با انتشار الکترونیکی آثار به ویژه رقمی‌سازی پایان‌نامه‌ها و رساله‌های الکترونیکی (ای.تی.دی)، موضوع حق مؤلف در این محیط به عنوان مانع مهمی مطرح می‌شود. هدف، ارائه الگویی برای اجرای بهتر حقوق سایر مؤلفان پایان‌نامه‌ها در سامانه ملی ثبت پایان‌نامه، رساله، و پیشنهاد متعلق به پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران است. سامانه برای رعایت حقوق سایر مؤلفان پایان‌نامه‌ها نیازمند توجه به مؤلفه‌های حقوقی و مذهبی، حقوق مالکانه پایان‌نامه، مؤلفه‌های پژوهشی، مؤلفه‌های آموزشی و اخلاقی، مؤلفه‌های فرهنگی و اجتماعی، مؤلفه‌های اجرایی، اداری و منابع انسانی، مؤلفه‌های فنی و

مؤلفه‌های زیرساخت‌های فنی - نرم‌افزاری است.

سخنرانی علمی: حقوق و فناوری اطلاعات

رشد فناوری اطلاعات در سال‌های اخیر بسیار گسترده بوده و ارتباط گرایش‌های حقوق با این پدیده مورد بررسی قرار گرفته است. حکومت بر اینترنت در آمریکا آغاز شده و در ادامه این فرایند بسیاری کشورها از جمله ایران خواهان خارج کردن این مدیریت از آمریکا بوده‌اند. شکاف دیجیتالی باعث برگزاری دو اجلاس جهانی در سال‌های ۲۰۰۳ و ۲۰۰۵ در سطح عالی شد و در این اجلاس‌ها یک‌سری اصول برای رفع این شکاف در سطح ملی و بین‌المللی تدوین شد. فناوری اطلاعات ابزار توسعه حقوق بشر تلقی می‌شود اما در اجلاس ژنو موارد دیگری نیز مورد بررسی قرار گرفت و در طول زمان به تیرهای جدیدی از حقوق هم برخورد می‌کنیم و از آن جمله می‌توان به حق دسترسی به اینترنت و پنهان‌باند اشاره کرد؛ از طرف دیگر فناوری اطلاعات می‌تواند ابزاری علیه حقوق بشر نیز باشد. فناوری اطلاعات نقش بسزایی در صلح و امنیت جهانی داشته و محدودیت‌هایی را برای تروریست‌ها و حامیان آنان ایجاد کرده است. فناوری اطلاعات کنترل حاکمیت ملی و دیدگاه‌های قدیمی کنترل ملی بر جریان اطلاعات و فناوری اطلاعات را دستخوش تغییر کرده و فضای فراملی را فراهم کرده است. تنظیم روابط خصوصی در فضای مجازی نیاز به تغییرات دارد و در حوزه کیفر نیز جرایم کلاسیک و جرایم جدید نیز باید بازتعریف شوند. استفاده از فناوری برای جریان کار بهتر دستگاه‌های قضایی به خوبی مورد استفاده قرار می‌گیرد و دیوان‌های داوری از راه دور بدون حضور فیزیکی در حال انجام است.

سخنرانی علمی: بررسی و تبیین نحوه پشتیبانی مراکز اسناد و مدارک علمی از سیاست‌گذاری علم و فناوری

مراکز اسناد و مدارک علمی، کانون اطلاعات علمی و فناوری را فراهم می‌سازند و از این جهت به عنوان یکی از نهادهای میانجی مهم نظام علم و فناوری هر کشوری قلمداد می‌شوند. برای بررسی نحوه پشتیبانی این مراکز از نهادهای سیاست‌گذار علم و فناوری و حصول اطمینان از وجود روابط لازم در بین این نهادها، به چارچوب خاصی نیازمندیم تا به خلاهای موجود پی برده و راه‌حل‌هایی را برای پیشبرد مدیریت، تحلیل و تولید اطلاعات استراتژیک، اتخاذ نماییم. در راستای تحقق این هدف، در این سخنرانی، وضعیت پشتیبانی ایرانداک از سیاست‌گذاری علم و فناوری هم از دیدگاه سیاست‌گذاران و هم از دیدگاه مدیران و کارشناسان این پژوهشگاه مورد بررسی قرار گرفته است. اقداماتی که ایرانداک و سایر مراکز اسناد و مدارک علمی می‌توانند در پشتیبانی از سیاست‌گذاری انجام دهند عبارتند از: تولید دانش و اطلاعات تحلیلی مورد نیاز سیاست‌گذاران، تقویت و بهبود فرآیندهای نشر و اشاعه دانش و

اطلاعات مورد نیاز سیاست‌گذاران، مشارکت و همکاری این مراکز در سیاست‌گذاری، کمک به تکمیل و تقویت زیرساخت‌ها، قوانین و مقررات علم و فناوری کشور، و راه‌اندازی و ساماندهی نظام‌های آماری و اطلاعات علمی، پژوهش و فناوری.

سخنرانی علمی: بررسی حقوقی قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی: فرصت‌ها و چالش‌ها

شرایط و ویژگی‌های قانون خوب عبارت است از اختصار، انسجام، چابکی، قابل فهم بودن و عدم ابهام که این قانون بیشتر این ویژگی‌ها را داراست اما در ویژگی عدم ابهام ناقص است. برای پیشگیری از تقلب، قانون جامعی نیاز است؛ این قانون اگر می‌خواست پدیده بیرون دانشگاه را حل کند باید ناظر به بسته شدن مؤسسه‌هایی باشد که تقلب در آثار علمی را انجام می‌دهند و برای مجازات آنها تند و تیزتر تصمیم بگیرد. هنگامی که تقاضا برای یک کار هست، با سنگین تر شدن مجازات ارزش اقتصادی آن کار بالاتر می‌رود به همین جهت تصویب این قانون باعث بالاتر رفتن هزینه‌های مؤسسات شده است. بهتر است اول فرهنگ این موضوع ایجاد شود و پس از آن از طریق قانون به آن رسیدگی شود. بحث مالکیت فکری دو سه قرن اخیر ابداع شده و تازه است و در مورد این قانون نیز می‌بایست ابتدا قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان را لحاظ می‌کردند و بعد این قانون را می‌نوشتند. در این آیین‌نامه هم بر آموزش اشاره شده که این موضوع نیازمند اراده بالا به پایین هست. مسئله بدرفتاری بسیار پیچیده است و راه حل پیچیده‌ای نیز می‌خواهد و باید برنامه ملی برای بدرفتاری علمی داشته باشیم. بخش بزرگی از این مسئله ناپیدا است و اگر برخوردهای جدی صورت گیرد و افراد خطا کار گرفتار توبیخ و تنبیه شوند از آن اجتناب می‌کند اما این اتفاق تاکنون به اندازه کافی روی نداده است. سامانه همانندجو پیش از تصویب این قانون در ایران‌داک راه‌اندازی شد و بارها همانندی پایان‌نامه‌ها گزارش شد.

سخنرانی علمی: چگونه فناوری و اخلاق با هم در ارتباطند؟

به باور برخی از صاحب‌نظران، فناوری‌های جدید نیازمند نظام‌های اخلاقی جدیدی هستند. نظام‌های اخلاق سنتی چهار ویژگی و پیش‌فرض اساسی دارند: (۱) مصنوعات فناورانه به لحاظ اخلاقی خنثی هستند؛ (۲) مسائل اخلاقی در رابطه و رویارویی انسان با انسان معنا می‌یابد؛ (۳) ارتباطات انسانی هر چقدر به ما نزدیک‌تر باشد، مسئولیت اخلاقی ما در برابر وی سنگین‌تر است؛ و (۴) انسان یک ماهیت از پیش شکل گرفته دارد که می‌تواند جهان‌شمول باشد. اما امروزه، فناوری‌های جدید تنها انسان‌ها را در بر نمی‌گیرند، بلکه کلیت سپهر حیات را شامل می‌شوند. بنابراین، امکانات جدید فناوری چالش‌های اخلاقی جدیدی را پدید می‌آورند و بسته به اخلاقی یا غیراخلاقی بودن ما در استفاده از آنها تأثیر می‌گذارد. به منظور دموکراتیک کردن فناوری‌های موجود، نظرخواهی از گروه‌های مختلف ذی‌نفعان

برای تحقق یک فناوری، در مراحل طراحی، اجرا، و بهره‌برداری از یک سو، و از سویی دیگر اعمال ملاحظات اخلاقی در تحقق یک فناوری پیشنهاد شده است.

سخنرانی علمی: دو راهی‌های اخلاقی و نوآوری مسئولانه

میان هنجارهای اخلاقی و توانایی‌های عامل‌ها در انجام عمل، نوعی هماهنگی وجود داشته (یا باید داشته) باشد، هنجارهای اخلاقی با مقید کردن عملکرد انسان، از ساختارهای اجتماعی و بعضاً از شرایط مناسب محیط زیستی حفاظت می‌کنند.

با این حال توسعه فناوری، توانایی عملکرد انسان را گاهی با سرعتی بیشتر از توسعه اخلاق، وسعت می‌دهند. پذیرش مسئولیت و انجام تعهدات اخلاقی قطعاً موثر است اما یک مهندس یا یک دولتمرد، تعهدات متفاوتی دارد که شاید انجام همزمان آنها امکان‌پذیر نباشد. وَنَدَن هاوون مسئولانه بودن طراحی فناوریانه را داشتن تعهد (مرتبه دومی) می‌داند به اینکه من تعهدات (مرتبه اول) خود را انجام می‌دهم. به این معنی که اگر در یک مدت زمان مشخص، یک عامل اخلاقی (یک مهندس یا دولتمرد) بتواند (با نوآوری‌های فناوریانه) شرایطی را ایجاد کند که انجام وظایف متفاوت به‌طور هم‌زمان امکان‌پذیر شود، آنگاه او به‌لحاظ اخلاقی متعهد خواهد بود که این شرایط را ایجاد کند. از نظر او این تعهد اخلاقی به ایجاد نوآوری خواهد انجامید و آن نوآوری ایجاد شده با ارزش‌های اخلاقی مطابق خواهد بود و رشد اخلاقی و دامنه عملکرد انسان مجدداً هماهنگ خواهد شد.

سخنرانی علمی: وساطت فناوری و اخلاق با تکیه بر آرای برونو لاتور

در نظریه کنشگر شبکه، وساطت فناوری از هر جهت می‌تواند یک برنامه کنشی را تعدیل کند. این موضوع، در حوزه اخلاق، به طور طبیعی دو مسئله را ایجاد می‌کند: نخست اینکه فناوری‌ها تا چه اندازه در کنش‌ها و تصمیم‌های اخلاقی ما عاملیت دارند.

در اینجا بحث ارتباط میان فناوری و اخلاق مطرح است؛ فناوری چگونه می‌تواند به اخلاق مرتبط شود؟ دوم اینکه، آیا می‌توان فناوری را نیز مسئول اخلاقی/حقوقی یک کنش به لحاظ اخلاقی/حقوقی مهم دانست یا خیر. اگر فناوری بتواند در یک کنش اخلاقی عاملیت و وساطت داشته باشد طبیعتاً باید نوعی مسئولیت اخلاقی/حقوقی را نیز برای آن متصور دانست.

در این ارائه، نخست به تعریف و وضعیت هستی‌شناختی فناوری‌ها پرداخته می‌شود. سپس ارتباط میان اخلاق و فناوری بررسی خواهد شد.

سخنرانی علمی: نقش اخلاق پژوهش در توسعه پژوهش‌های علمی

آیا تحقق اخلاق پژوهش، برای توسعه و پیشرفت پژوهش‌های علمی امری ضروری است یا امکانی؟ اخلاق پژوهش یکی از زیرمجموعه‌های اخلاق کاربردی است که به بررسی و تجزیه و تحلیل موضوعات و چالش‌های اخلاقی در انجام فعالیت‌های پژوهشی پرداخته، و هدف خود را ارتقاء سلامت اخلاقی فعالیت‌های پژوهشی و نهادینه ساختن ارزش‌های اخلاقی در جامعه پژوهشگران تعریف می‌نماید. متأثر از آموزه‌های جامعه‌شناسی علم، اگر علم را به‌مثابه حرفه و پژوهشگران را به‌مثابه متخصصان این حرفه تلقی نماییم، آنگاه اخلاق پژوهش را می‌توان به عنوان اخلاق حرفه‌ای در نظر گرفت. در این چارچوب، برای پاسخ به پرسش اصلی فوق، سه استدلال از منظر اخلاق پژوهش به‌مثابه اخلاق حرفه‌ای ارائه می‌شود. در ادامه برخی ابعاد تأثیرگذار بر تصمیم‌گیری‌های اخلاقی در فرآیند تحقق اخلاق پژوهش معرفی می‌گردد.

این ابعاد عبارتند از: رهنمودهای اخلاق حرفه‌ای و هنجارهای تخصصی و علمی، نظریه‌ها و اصول اخلاقی، نظارت اخلاقی از طریق انجمن‌ها یا گروه‌های بررسی اخلاق پژوهش، و نظارت حقوقی از طریق نهادهای مرتبط.

سخنرانی علمی: ابعاد اخلاقی بحران تکرارپذیری در یافته‌های علمی

مسئله بحران تکرارپذیری در یافته‌های علمی از سال ۲۰۱۲ مورد توجه جوامع علمی قرار گرفت. به‌نحوی بسیاری اجمالی می‌توان بیان کرد که وقتی داده‌های علمی منتشر شده در ژورنال‌های بین‌المللی را در آزمایش‌هایی تکرار کردند، متخصصان ملاحظه کردند که نتایج قبلی به دست نمی‌آید. البته توقع نداریم که همه یافته‌ها تکرار شوند ولی باید درصد یافته‌هایی که تکرار می‌شوند خیلی بالا باشد. خیلی از آزمایش‌های آماری با آلفای پنج درصد انجام شده است، بنابراین توقع بر این است که از هر صد آزمایش ۹۵ آزمایش تکرار شود و پنج آزمایش می‌تواند تکرار نشود. ولی نتیجه بررسی‌ها این را نشان نمی‌داد. در ابتدا این بحران را خیلی جدی نمی‌گرفتند تا این که در سال ۲۰۱۲ کسانی که بودجه تحقیقات علمی را متقبل می‌شدند کم‌کم متوجه شدند که به یافته‌های مقالاتی که برایش بودجه صرف کرده‌اند و در مجلات معتبر بین‌المللی چاپ شده است، نمی‌توان اعتماد کرد؛ یعنی یافته‌های این مقالات در مرحله دوم تکرار، مشابه یا نزدیک به مرحله اول نیست. علت‌های متنوعی برای این پدیده معرفی شده است.

در نشست مذکور، این علت‌ها از سه منظر روش‌شناختی، جامعه‌شناختی و روان‌شناختی ارائه شد؛ در هر سه سطح به ابعاد اخلاقی این بحران اشاره شد.

سخنرانی علمی: زیست‌بوم اخلاق داوری در مجله‌های علمی

در این نشست ابتدا به موضوع داوری و همترازخوانی در آثار علمی اشاره شد. در ادامه به این مسئله پرداخته شد که چه معیارها و ملاک‌های اخلاقی می‌تواند در ارتباط با داوری یک اثر علمی تأثیرگذار باشد. در اینجا منظور از آثار علمی شامل کتاب، مقالات علمی-پژوهشی و همایشی، و سایر طرح‌های علمی و پژوهشی است. در ادامه نشان داده شد که در داوری آثار علمی، به صورت ویژه در زیست‌بوم نشریات علمی با چه کنشگران و بافتی سروکار داریم. در پایان، با در نظر گرفتن موقعیتی فرضی، بررسی گردید که داوران در فرآیند داوری ممکن است با چه مسائل اخلاقی مواجه شوند. مطابق یافته‌های طرح پژوهشی ارائه‌دهنده، هشت مولفه اصلی و ۴۰ مولفه فرعی در اخلاق داوری می‌توان برشمرد. در واقع، این مولفه‌ها برخوردار از مصداق‌های اخلاقی است که یک داور در فرآیند داوری خود می‌تواند به‌طور ملموس با آن‌ها درگیر شود. مولفه‌های هشت‌گانه اصلی عبارتند از: (۱) پابندی به زمان، (۲) رعایت محرمانگی، (۳) نبود سوگیری، (۴) برخورد منافع، (۵) توجه به بدرفتاری پژوهشی، (۶) بیان احترام‌آمیز و منصفانه، (۷) ارائه پیشنهاد‌های عینی و سازنده، و (۸) مسئولیت‌پذیری و پاسخ‌گویی.

سخنرانی علمی: سایه‌نویسی از منظر حقوق مالکیت فکری و قوانین و مقررات دانشگاهی

محورهای این نشست عبارتند از: سایه‌نویسی چیست؟ آیا سایه‌نویسی با حقوق مالکیت فکری معارض است؟ قوانین و مقررات ایران درباره سایه‌نویسی چه می‌گویند؟ راه پیشگیری و برخورد با سایه‌نویسی چیست؟

در این سخنرانی، به بیان مفهوم سایه‌نویسی از منظر حقوقی پرداخته و موازین حاکم بر مالکیت فکری را درباره سایه‌نویسی ارائه می‌شود. با توجه به قوانین و مقررات موجود توضیح داده می‌شود که آیا سایه‌نویسی با نظامات حقوقی در ایران مغایرت دارد یا نه و اگر پاسخ مثبت است چگونه باید با این رفتار برخورد کرد و مانع گسترش آن شد.

کارگاه و دوره آموزشی

یکی از پیش نیازهای کلیدی در اخلاق پژوهش، آموزش آن به پژوهشگران است. پژوهش‌ها نشان می‌دهند که برخی از بدرفتاری‌های علمی، ناخواسته و از روی ناآگاهی است. از این رو، ایرانداک آموزش‌های گوناگونی را برای گسترش اخلاق پژوهش می‌دهد که شرکت در آنها برای همگان آزاد است. این آموزش‌ها تاکنون بارها برگزار شده‌اند که نام آنها در جدول زیر آمده است.

شمار	نام
۲۰۹	نگارش مقاله انگلیسی و فارسی
۱۷۳	روش‌شناسی پژوهش و نگارش پیشنهاد و پارسا
۶۸	جست‌وجوی تخصصی در پایگاه‌های اطلاعات علمی
۲۹	اسلوب ویراستاری کتاب، مقاله، و پارسا
۲۵	استخراج مقاله علمی پژوهشی از پایان‌نامه، رساله، و طرح پژوهشی
۲۱	سواد اطلاعاتی و پیش‌گیری از دستبرد علمی
۹	داوری مقاله‌های علمی
۲	حقوق مالکیت فکری
۱	جعل اسناد و راه‌های مقابله با آن
۲	اخلاق در پژوهش
۲	می‌خواهم پژوهشگر شوم! از کجا شروع کنم
۱	درک و فهم و نحوه طرح ریزی روش‌های تحقیق

